

**TANZANIA COALITION ON DEBT
AND DEVELOPMENT (TCDD)**

**HALI YA ELIMU YA SEKONDARI NA
CHANGAMOTO ZAKE NCHINI TANZANIA**
MWAKA 2021

SHUKRANI

Kitabu hiki cha hali ya Elimu ya Sekondari na changamoto zake nchini Tanzania ni mwendelezo wa tafiti ambazo Mtandao wa Madeni na Maendeleo Tanzania (TCDD) imekuwa ikizifanya tangu mwaka 2001 katika sekta za Afya na Elimu. Kitabu hiki kinaainisha hatua zote za mchakato mzima wa ufuatiliaji, umuhimu, malengo, njia, sampuli na zana za utafiti. Kitabu pia kinatoa matokeo ya utafiti kwenye Halmashauri kumi (10) ambapo utafiti huu umejikita katika kufuatilia utekelezaji wa mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/2017 –2020/2021 katika Halmashauri zifuatazo; Manispaa ya Iringa, Halmashauri ya Chunya, Halmashauri ya Biharamulo, Halmashauri ya Manispaa ya Nyamagana, Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo, Halmashauri ya Mji wa Kibaha, Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga, Halmashauri ya Uvinza, Halmashauri ya Masasi, na Halmashauri ya Manispaa ya Sumbawanga. Kitabu hiki kinachambua takwimu na kuzitolea tafsiri kutoka katika shule za Sekondari 100 yaani shule 10 kutoka katika kila Halmashauri teule hapo juu Kama sampuli wakilishi ya sekta nzima katika Halmashauri hizo.

Shukrani za dhati ziwaendee wote waliohusika kikamilifu katika kukamilisha kazi hii Kama ifuatavyo; Wakurugenzi watendaji wa Halmashauri zote ambazo zimehusika kikamilifu katika utafiti huu, Wakuu wa Wilaya zote, maafisa elimu wa Wilaya, walimu wakuu pamoja na wazazi wote ambao walihuksika kwa ukaribu kufanikisha zoezi hili.

Kwa namna ya pekee tunapenda kuyashukuru mashirika wanachama wa TCDD hasa yaliyohusika kikamilifu katika utafiti huu katika Halmashauri zao ambayo ni; Unity in Diveristy Foundation (UDF), The Leadership Forum, Biharamulo Non-Governmental Organization Forum Network (BINGO), Youth Partnership Countrywide (YPC), BIDII Tanzania, Uvinza NGO Network, Masasi NGO Network (MANGONET), Youth and Environmental Vision (YEV), Wise Utilisation for Natural Resources Sustainability (WURNS) na Rukwa Association of Non-Governmental Organisation(RANGO).

Shukrani pia zimwendee Ndugu Boniface Komba ambaye amesaidia kuratibu mradi huu na kuweka pamoja taarifa za Halmashauri zote 10 na kuwa taarifa moja, Ndugu Jane Mwabulambo ambaye pia amefanya kazi yakuboresha kitabu hiki katika hatua zote. Wote kwa ujumla wao walitoa mchango mkubwa katika kuboresha na kuchapisha kitabu hiki ambacho sio tu kwamba kitawasaidia watanzania na watunga sera kwa ujumla bali kitumike kama sehemu ya utetezi/uchechemuzi katika kuboresha huduma ya elimu ya sekondari kwa nchi nzima.

Hebron Mwakagenda
MkurugenziMtendaji

TANZANIA COALITION ON
DEBT AND DEVELOPMENT
(TCDD)
P. O. Box 80147
DAR ES SALAAM, TANZANIA

SEHEMU YA PILI

YALIYOMO

1.0. MSINGI WA MRADI WA UFUATILIAJI	1
1.1. Ushiriki wa Asasi za kiraia katika Maendeleo	2
1.2. Njia za Utafiti	2
1.3. Sampuli	2
1.4. Zana za Ukusanyaji takwimu/taarifa	2
1.5. Baadhi ya Mambo Muhimu yaliyoangaliwa kwenye ufuatiliaji huu	3
2.0. MATOKO YA UTAFITI/ UFUATILIAJI KATIKA SEKTA YA ELIMU	4
2.1. Wanafunzi waliochaguliwa lakini hawakuripoti (takwimu za Halmashauri)	7
2.2. Wanafunzi waliofaulu na waliochaguliwa kuijunga kidato cha kwanza (takwimu za shule)	8
2.3. Idadi ya wanafunzi waliofanya Mtihani wa Kidato cha Nne nawaliofaulu	12
2.4. Idadi ya wanafunzi waliojunga Kidato cha Tano Mwaka 2019 na 2020	13
2.5. Uwiano wa wanafunzi kwa kila chumba cha darasa	14
2.6. Uwiano wa idadi ya wanafunzi kwa Matundu ya Vyoo	26
2.7. Uwiano wa wanafunzi kwa idadi ya walimu	42
2.8. Shule zenye Umeme	42
2.9. Hali ya Miundombinu kwenye baadhi ya shule	43
2.10. Ushiriki wa wadau wa Elimu (wazazi, kamati za shule ,walimu na wanafunzi)	51
2.11. Nini kifanyike (Maoni na ushauri kutoka kwa wadau wa Elimu)	52

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na.1:	4
Jedwali Na.2:	5
Jedwali Na.3:	6
Jedwali Na.4:	7
Jedwali Na.5:	8
Jedwali Na.6:	9
Jedwali Na.7:	9
Jedwali Na.8:	10
Jedwali Na.9:	10
Jedwali Na.10:	10
Jedwali Na11:	11
Jedwali Na 12:	11
Jedwali Na 13:	11
Jedwali Na 14:	12
Jedwali Na 15:	13
Jedwali Na 16:	13
Jedwali Na 17:	15
Jedwali Na 18:	15
Jedwali Na 19:	15
Jedwali Na 20:	15
Jedwali Na 21:	15
Jedwali Na 22:	16
Jedwali Na 23:	16
Jedwali Na 24:	16
Jedwali Na 25:	16

Jedwali Na 26:	17
Jedwali Na 27:	18
Jedwali Na 28:	20
Jedwali Na 29:	22
Jedwali Na 30:	23
Jedwali Na 31:	24
Jedwali Na 32:	26
Jedwali Na 33:	28
Jedwali Na 34:	28
Jedwali Na 35:	29
Jedwali Na 36:	30
Jedwali Na 37:	30
Jedwali Na 38:	31
Jedwali Na 39:	33
Jedwali Na 40:	35
Jedwali Na 41:	36
Jedwali Na 42:	37
Jedwali Na 43:	38
Jedwali Na 44:	38
Jedwali Na 45:	39
Jedwali Na 46:	40
Jedwali Na 47:	40

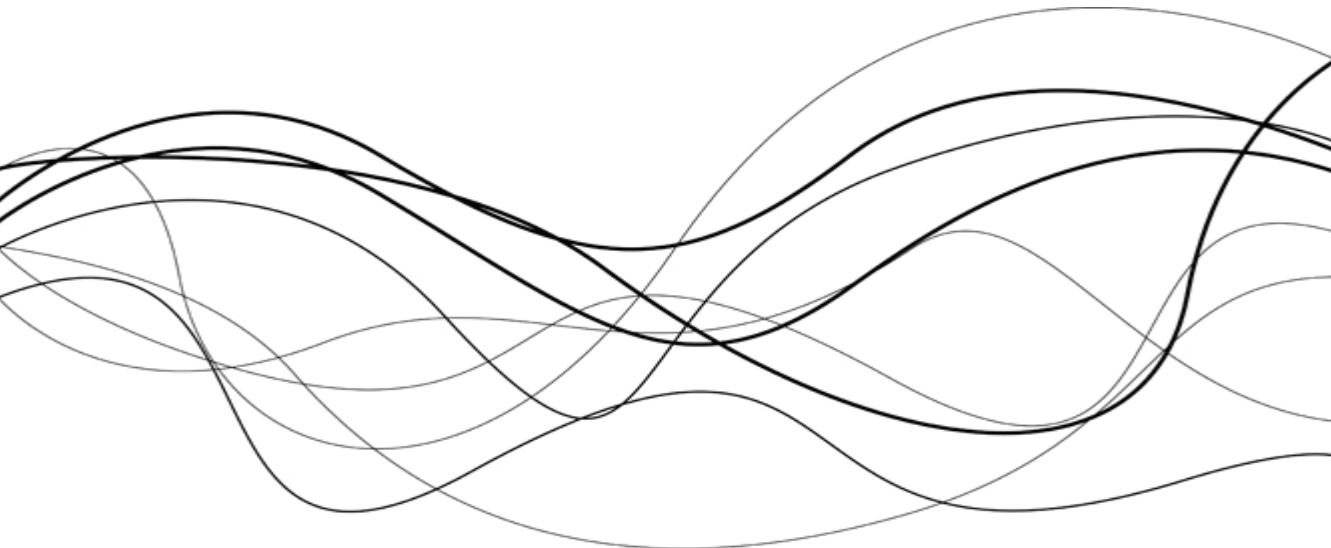

PICHA

Picha Na 1:	43
Picha Na 2:	43
Picha Na 3:	43
Picha Na 4:	43
Picha Na 5:	44
Picha Na 6:	44
Picha Na 7:	44
Picha Na 8:	44
Picha Na 9:	45
Picha Na 10:	45
Picha Na 11:	45
Picha Na 12:	45
Picha Na 13:	46
Picha Na 14:	46
Picha Na 15:	46

Picha Na 16:	46
Picha Na 17:	46
Picha Na 18:	46
Picha Na 19:	47
JPicha Na 20:	47
Picha Na 21:	47
Picha Na 22:	48
Picha Na 23:	48
Picha Na 24:	48
Picha Na 25:	48
Picha Na 26:	49
Picha Na 27:	49
Picha Na 28:	49
Picha Na 29:	49
Picha Na 30:	50
Picha Na 31:	50

VIFUPISHO

TCDD	Tanzania Coalitionon Debt and Development
MKUKUTA II	Mkakati wa Kukuza Uchumi na Kupungu za Umashini Tanzania Awamu ya Pili
YPC	Youth Partnership Countrywide
UDF	Unity in Diversity Foundation
BINGO	Biharamulo Non-Governmental Organization
RANGO	Rukwa Association of Non-Governmental Organisation
MANGONET	Masasi NGO Network
FYDPII	Five Year Development Plan II
NECTA	National Examination Council of Tanzania
WURNS	Wise Utilisation for Natural Resources Sustainability
YEV	Youth and Environment Vision

SEHEMU YA KWANZA

UTANGULIZI

1.0. MSINGI WA MRADI WA UFUAMILIAJI

Suala la umaskini kwa nchi zinazoendelea bado ni changamoto kubwa kwa watu wanaoishi barani Afrika hasa Kusini mwa Jangwa la Sahara ukilinganisha na maeneo mengine ya duniani. Kwa mujibu wa taarifa ya Benki ya Dunia ya Mwaka 2019, kiwango cha umaskini kilishuka kwa asilimia 8% katika kipindi cha miaka 10 kutoka asilimia 34.4% mwaka 2007 hadi asilimia 26.4% mwaka 2018 na sasa 25.7% kwa mujibu wa taarifa za mwaka 2020. Japokuwa kiwango cha umaskini kinashuka lakini bado matatizo yasababishwayo na umaskini huo ni dhahiri kwa jamii ya watanzania. Jamii kubwa ya watanzania na wengine duniani hasa kusini mwa Jangwa la Sahara wanaishi maeneo ya vijijini na hawana elimu ya kutosha, na zaidi wamejajiri katika sekta ya kilimo ambapo zaidi ya nusu ni watoto wenyewe umri chini ya miaka 18. Huku umaskini wa kipato na chakula unatajwa kuwa ndiyo changamoto kubwa kwa dunia nzima na ukanda wa nchi za bara la Afrika Kusini hivyo juhudzi za ziada zinahitajika ilikukabiliana na changamoto hii.

Uchumi wa Tanzania umebainishwa kuwa umekua kwa wastani wa asilimia 6.9 katika kipindi cha muongo mmoja uliopita na pato la wastani kwa mtu (GNI) liliolofikia shilingi 2,577,967 sawa na dola za Marekani 1,080 mwaka 2019. Kiwango hiki kipo juu ya ukomo wa dola za Marekani 1,036 uliowekwa ili nchi iweze kuingia katika kundi la nchi zenye hadhi ya uchumi wa kipato cha kati mnamo Julai 1, 2020, Benki ya Dunia iliitangaza Tanzania kuwa nchi iliyohitimu kufikia uchumi wenyewe hadhi ya kipato cha kati.

Katika jitihada endelevu za kupunguza na kuondoa umaskini, Tanzania imeanzisha mikakati kadhaa ya makusudi ambayo imeendelea kutekelezwa, mionganoni mwa mikakati hiyo ni pamoja na miongozo ya maendeleo ya jamii na uchumi ikiwemo Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025 ambao unadhamiria kujenga msingi wa kiuchumi ambao utaipeleka Tanzania kuwa Taifa la uchumi wa kati wa viwanda ifikapo 2025, kukuza maendeleo endelevu pamoja na kuongeza uwezo wa uwezo wa uzalishaji na uzaji bidhaa nje ya nchi, nk. Katika kutekeleza Diraya Taifa ya Maendeleo ya Mwaka 2025, Tanzania ili tengeneza na kutekeleza mkakati maalum wa muda ambao ni Mpango wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umaskini Tanzania (MKUKUTA II) 2010/2011 – 2014/2015 na hivi sasa Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2016/2017 – 2020/2021 ambao unakaribia kumalizika lengo likiwa kufikia matarajio ya Dira ya taifa na malengo ya milenia.

Mpango wa pili wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/2017 – 2020/2021 umejikita hasa katika ukuaji wa viwanda vitakavyochochea mabadiliko ya uchumi na maendeleo ya watu, kufikia chumi wa kati wa viwanda na kuwa na watu wenyewe ujuzi watakao chochea ukuaji wa uchumi kwa kuhakikisha Sekta zinazoajiri watu wengi na waliomaskini zinakua kwa kasi. Lengo likiwa ni ifika po mwaka 2025, Tanzania iwe nchi yenye maisha bora, yenye amani, umoja na utawala bora, jamii inayojifunza na iliyaelimika, yenye uwezo wa kuzalisha na kuwa na ukuaji wa uchumi endelevu na wenyewe ushindani.

1.1. Ushiriki wa asasi za kiraia katika maendeleo

Katika kukuza ufanisi na utekelezaji makini wa Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2016/2017 – 2020/2021 usimamizi na ufuatiliaji ni masuala muhimu hasa pale mpango huu unapojikita katika kuboresha maisha na ustawi wa jamii hasa kwa watu walio maskini pamoja na wale walio katika mazingira hatarishi.

Usimamizi mzuri ni pamoja na upatikanaji wa taarifa sahihi kwa muda mwafaka na ili kufanikisha upatikanaji wa taarifa sahihi kwa wakati, serikali kupitia mfumo wake wa kitaifa wa usimamiaji wa program ya kupunguza umaskini, inahimiza usimamizi shirikishi wa asasi za kiraia. Katika muktadha huo, TCDD imejikita katika mradi wa kukusanya takwimu/taarifa na vielelezo vitakavyo saidia ufikiwaji wa maamuzi na uimarishaji wa uwezo wa asasi zisizo za kiserikali ziweze kujihusisha kwa usahihi zaidi katika majadiliano ya kisera lakini pia kuangalia utekelezaji, ufuatiliaji, na tathmini ili kujiridhisha na ufanisi wa Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka mitano 2016/2017 – 2020/2021 kwa jamii ya Tanzania kuelekea katika Dira ya Taifa ya Maendeleo ya 2025.

Malengo ya Mpango wa Pili wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/2017–2020/2021 yanaweza kufikiwa tu endapo wadau mbalimbali wa maendeleo watashiriki kikamilifu katika utekelezaji wake. Wadau wa Maendeleo sio wale tu walio katika taasisi za Kiserikali na Bunge,bali pia walio katika asasi za kijamii, sekta binafsi, wafadhili na jamii yote kwa ujumla. Wadau wanahimizwa kushiriki kikamilifu katika utekelezaji ilikujenga hamasa na hali ya umiliki wa mpango huu kwa jamii katika kujiletea maendeleo endelevu.

1.2. Njia za Utafiti

Utafiti huu umehusisha ukusanyaji wa taarifa kutoka kwa wadau mbalimbali wa elimu juu ya utekelezaji wa Mpango wa Pili wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/2017–2020/2021 katika Halmashauri 10 pendekewza na kujionea hali halisi kwakutazama kiwango cha utekelezaji wa miradi mbalimbali katika sekta ya Elimu ikihusisha viashiria vya sekta hiyo ya Elimu vilivyoainishwa kwenye Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2016/2017–2020/2021.

1.3. Sampuli

Sampuli iliyotumika katika utafiti huu zilipatikana kutokana na mapendekezo yaliyotokana na wadau na wanachama wa TCDD. Kila Halmashauri ilichagua shule zisizopungua kumi za sekondari katika utafiti huo ambako taarifa zilikusanywa katika ngazi ya shule na katika ngazi ya halmashauri.

1.4. Zana za ukusanyaji takwimu/taarifa

Takwimu/taarifa zilikusanywa kwa kutumia madodoso, mahojiano na majadiliano vikundini. Madodoso yalijumuisha maswali ya wazi na yasiyo ya wazi kwa Halmashauri zote. Madodoso hayo yalikuwa yamegawanyika katika sehemu kuu tatu nazo ni madodoso kwa wakuu wa shule za sekondari, madodoso kwa maafisa elimu wilaya, na madodoso ya namna ya uendeshaji wa majadiliano kwa vikundi ambayo yaliendeshwa kwa kushirikisha kamati za shule katika ngazi mbalimbali za wilaya husika,wazazi na wanafunzi.

1.5. Baadhi ya mambo muhimu yaliyoangaliwa kwenye utafiti/ufuatiliasi huu

Uwiano wa wanafunzi kwa vitabu (kiada), walimu, madarasa, ufaulu, miundombinu, umeme shuleni, kiwango cha usajili wa wanafunzi, uwajibikaji wa jamii katika suala zima lihusulo elimu kwa watoto hasa watoto wa Kike. Hii ikiwa ni sehemu ya kupima kama malengo ya Mpango wa Pili wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/2017 – 2020/2021 katika sekta ya Elimu yanaendelea kufikiwa. Lakini pia utafiti huu unasaidia kubaini baadhi ya changamoto zinazojitokeza katika utekelezaji wa Mpango wa Pili wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/2017 – 2020/2021 katika sekta hiyo lakini pia kuibua baadhi ya changamoto ambazo hazikuainishwa katika mpango.

SEHEMU YA PILI

MATOKEO YA UTAFITI KATIKA SEKTA YA ELIMU

Elimu ni moja ya sekta kuu muhimu ambayo Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2016/2017–2020/2021 umejizatiti katika kuondoa changamoto zinazoikabili ili kuleta ustawi wa Taifa kuelekea Tanzania yenye uchumi wa katii. Mpango unaainisha changamoto kadha wa kadha kama vile upungufu wa walimu na uwepo wa walimu wasio na ubora, mazingira yasiyo rafiki ya kujifunzia, upungufu wa madarasa na vyoo vya wanafunzi, upungufu wa walimu na vitabu kwa masomo ya sayansi na kiwango kidogo cha wanafunzi wanaofaulu na kijiunga na masomo ya kidato cha tano.

Moja ya matarajio makubwa katika sekta hii ya elimu ni kuongeza uwezekano wa wananchi wengi kuwa na fursa ya kupata elimu bora katika ngazi mbalimbali, hasa katika elimu ya msingi na sekondari. Kwa kuzingatia viashiria vilivyotolewa kwenye mpango katika sekta ya elimu jumla ya halmashauri 10 zilihusishwa katika utafiti huu ambazo ni Iringa Manispaa, Chunya, Biharamulo, Nyamagana Manispaa, Kibaha, Ubungo Manispaa, Shinyanga Manispaa, Uvinza, Masasi na Sumbawanga Manispaa.

Halmashauri na Idadi ya Shule zilizohusika katika utafiti huu

Jedwali Na 1: Idadi ya Halmashauri na shule zilizohusika kwenye ufuatiliaji

No	Halmashauri	Idadi ya Shule	No	Halmashauri	Idadi ya Shule
1.	Sumbawanga Manispaa	10	6	Chunya	10
2.	Ubungo Manispaa	10	7	Shinyanga Manispaa	10
3.	Uvinza	10	8	Biharamulo	10
4.	Kibaha	10	9	Iringa Manispaa	10
5.	Masasi	10	10	Nyamagana Manispaa	10

Chanzo:Ufuatiliaji TCDD Mwaka 2021

Jedwali Na.2: Wanafunzi waliofaulu na waliochaguliwa kujunga kidato cha kwanza

Mwaka	2019			2020		
Halmashauri	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Masasi	1206	1225	2351	1394	1760	3154
Uvinza	2,501	1905	4406	2954	2389	5343
Shinyanga Manispaa	1354	1371	2725	1671	1819	3490
Ubungo Manispaa	5280	5476	10756	5568	6094	11662
Kibaha	1451	1277	2728	1843	1834	3677
Chunya	1127	1453	2580	1141	1335	2476
Biharamulo	2042	2146	4188	2064	2246	4310
Iringa Manispaa	1645	1774	3419	1701	1875	3476
Nyamagana	4726	5358	10084	TH	TH	TH
Sumbawanga	TH	TH	TH	TH	TH	TH

Chanzo: Ufutiliaji TCDD Mwaka 2021: Takwimu Elimu Halmashauri.

Serikali ya Tanzania kuititia Mpango wa Pili wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano (5) 2016/17 – 2020/21 umejiwekea malengo mahususi kuhakikisha kuwa inaongeza kiwango cha ufaulu wa wanafunz iwa darasa la saba sambamba na kuongeza kiwango cha watakaojunga kidato cha kwanza. Kwa mujibu wa mpango huo, kiwango cha waliojunga kidato cha kwanza kwa mwaka 2014/15 kilikuwa 55% na ilijiwekea lengo kufikia 80% ifikapo mwaka 2020/21, na asilimia mia moja (100%) ifikapo mwaka 2025/26.

Takwimu za kitaifa kwa mujibu wa taarifa ya Utekelezaji wa Sekta ya Elimu 2018/2019 iliyotolewa na Wizara ya Elimu, mwaka 2019 inaonyesha kuongezeka kwa idadi ya wanafunzi wanaojiunga kidato cha kwanza kutoka 67% mwaka 2015/16 hadi 73.2% mwaka 2018/2019, japokuwa wastani huo bado upo chini ya 80% kufikia 2020 na asilimia 100% kufikia 2025/26.

Kwa mujibu wa takwimu zitokanazo na ufutiliaji/utafiti huu (jedwali No 2) zinabainisha ongezeko la idadi ya wanafunzi wanaofaulu na kujunga na kidato cha kwanza kwa miaka tajwa hapo juu yaani 2019 na 2020. *Mfano*; Halmashauri ya Masasi idadi ya wanafunzi waliochaguliwa kujunga kidato cha Kwanza imeongezeka kutoka 2351 mwaka 2019 hadi wanafunzi 3154 mwaka 2020, Halmashauri ya Uvinza wanafunzi wameongezeka kutoka 4406 mwaka 2019 hadi wanafunzi 5443 mwaka 2020, Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo idadi imeongezeka kutoka wanafunzi 10756 mwaka 2019 hadi kufikia 11662 mwaka 2020, Halmashauri ya Biharamulo 4188 mwaka 2019 hadi 4310 mwaka 2020. Suala la utofauti wa jinsi (*gender gap*) nalo linajitokeza kwa kiwango kikubwa; Wanafunzi wa jinsi ya kike wanaojiunga kidato cha kwanza ni wengi kuliko wa jinsi ya kiume. *Mfano*, kwa miaka yote miwili 2019 na 2020, Halmashauri za Ubungo, Chunya, Masasi, Iringa Manispaa, Nyamagana Manispaa Shinyanga, Biharamulo zina idadi kubwa ya wanafunzi wa jinsi ya kike waliofaulu na kuchaguliwa kujunga na kidato cha kwanza kuliko wa jinsi ya kiume. Hii inatupa tafsiri kuwa tunapoendelea kuwawezesha watoto wa jinsi ya kike katika kupata Elimu ya sekondari katika nchi yetu, basi tusiwasahau watoto wa jinsi ya kiume pia.

Tujitafakariske: Takwimu zinabainisha ongezeko la idadi ya wanafunzi wa jinsi ya kike katika ufaulu na kuchaguliwa kuijunga kidato cha kwanza, Je, wadau wa Elimu wanachukua hatua gani muhimu ili kuhakikisha kuwa idadi hii kubwa ya wanafunzi wa kike wanaofaulu na kuijunga kidato cha kwanza wanalindwa na kutunzwa ili waweze kuhitimu kidato cha nne na kutimiza ndoto zao za kimaisha kwa idadi ileile kama walivyojiunga kidato cha kwanza? (SURVIVAL RATE), kikiwa ni kiashiria muhimu sana cha kupima ufanisi wa elimu kwa mujibu wa Mpango wa Maendeleo wa sekta ya Elimu 2016/21 (Tanzania 5-year Education Sector Development Plan 2016-2021).

Takwimu za Basic Education Survival Rate zilizotolewa na Wizara ya Elimu kwenye taarifa yake ihusuyo ufanisi wa sekta ya elimu ya mwaka 2018/2019 inaonyesha kuwa mategemeo ya wanafunzi kuendelea na elimu katika ngazi inayofuatia inaonyesha kuimarka na wakati mwingine kushuka kama jedwali linavyoonyesha hapa chini. Hivyo juhudzi za wadau ili kuhakikisha kuwa wanaoanza shule waweze kuhitimu na kufaulu vizuri masomo yao zinahitajika sana.

Jedwali Na 3 hapa chini linaonesha kuongezeka kwa wanafunzi wanaoendelea na masomo (survival rate kwa mwaka 2016 na 2017 na 2018 kwa jinsi zote; Lakini kumekuwa na anguko kwa mwaka 2019 kwa asilimia 41.22% wanafunzi wa kiume na asilimia 45.66% kwa wanafunzi wa kike. Hii inaashiria kuwa juhudzi za makusudi zinahitajika ili kuhakikisha kiwango cha wanafunzi wanaoendelea na masomo (survival rate) kinazidi kuimarka badala ya kupungua. Sababu zilizotajwa kupelekea hali hii ni pamoja na mimba kwa wanafunzi wa kike, uhaba wa miundombinu yenye ubora, ajira kwa watoto, ndoa za utotonii, umbali wa shule kutoka kwenye makazi n.k.

Jedwali Na 3: Kiwango cha wanafunzi kuendelea na masomo yao (Basic Education survival rate (Primary & lower secondary school)).

Mwaka	2016	2017	2018	2019
Me	22.46%	32.84%	48.10%	41.22%
Ke	25.47%	34.48%	48.71%	45.66%
Jumla	23.94%	33.65%	48.39%	43.47%

Takwimu: Taarifa ya “Ufanisi wa sekta ya Elimu ya mwaka 2018/2019 (Education sector performance report (2018/2019). Takwimu: Wizara ya Elimu, Sayansi naTeknolojia.

2.1. Wanafunzi waliochaguliwa lakini hawakuripoti shule

Jedwali Na 4: Takwimu:Idara ya Elimu Halmashauri

Mwaka	2019			2020		
	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Halmashauri	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Biharamulo	395	518	913	97	123	232
Masasi	97	156	253	129	213	342
Uvinza	469	454	923	553	493	1,043
Ubungo Manispaa	1132	1160	2292	4311	4631	8942
Shinyanga Manispaa	34	34	72	43	45	88
Kibaha	211	105	316	152	54	206
Chunya	113	166	279	99	114	213
Sumbawanga Manispaa	TH	TH	TH	TH	TH	TH
Iringa Manispaa	24	29	53	21	22	43
Nyamagana Manispaa	77	378	455	TH	TH	TH

*TH=Taarifa Haikupatikana

Sababu zilizoainishwa kupelekea wanafunzi kutoripoti shulenii (kwa mujibu wa taarifa za mahojiano na ofisi za Elimu Halmashauri na wakuu wa shule ni kama ifuatavyo;

- i. Watoto kujihusisha na biashara, kilimo na shughuli za madini.
- ii. Mimba kwa wanafunzi wa jinsi ya kike.
- iii. Baadhi ya wanafunzi walijiunga na shule binafsi
- iv. Utoro wa wanafunzi
- v. Mwamko duni wa wazazi juu ya elimu
- vi. Mila na utamaduni potofu kwa jamii
- vii. Ndoa za utotonii

Kuhusu utaratibu wa kudhibiti utoro wa wanafunzi kupitia mwanya wa kuwahamisha wanafunzi na kuwapelekwa shule binafsi; Halmashauri zote zimeripoti kuwa na utaratibu huo maalum ili kuondoa changamoto hiyo; Miongoni mwa utaratibu huo ni pamoja na Mzazi kwenda na barua/fomu ya uhamisho kama uthibitisho kwenye shule aliyopangiwa awali kutoka kwenye shule anayotaka kuhamia. Lakini pia baadhi ya Halmashauri inawataka wakuu wa shule ambayo mtoto anataka kuhamia na kuhamia kuwasiliana ili waweze kumhamisha mtoto kupitia mfumo.

2.2. Wanafunzi waliochaguliwa Kujunga kidato cha kwanza lakini hawakuripoti Shuleni

(Takwimu kutoka katika ngazi ya shule)

Jedwali Na 5: Manispaa ya Iringa (Shule 10)

Jina la Shule	Waliochaguliwa			Wasioripoti Shuleni		
	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Mlandege	50	50	100	12	08	20
Kihesa	148	147	295	35	34	69
Kwakilosa	102	107	209	02	06	08
Miyomboni	73	71	144	05	03	08
Mtwivila	127	162	289	09	07	16
Ipogolo	110	129	239	53	43	96
Kleruu	156	204	360	05	07	12
Mlamke	125	110	235	04	02	06
Mkwawa	72	58	130	14	04	18
Nduli	87	87	174	06	02	08

Chanzo: Ufuatiliaji TCDD Mwaka 2021

Jedwali Na 6: Halmashauri ya Chunya (Shule 10)

Mwaka	2019			2020			
Jina la Shule	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Jumla
Chalangwa	25	39	64	10	13	23	87
Isenyela	1	4	5	5	4	9	14
Itewe	15	11	26	28	09	37	63
Chokaa	18	08	26	22	27	49	75
Kipoka				02	02	04	04
Makongolosi	27	48	75	59	68	127	202
Mtande	29	12	41	10	11	21	62
Lupa	10	30	40	30	22	52	92
Mtanila	04	02	06	09	18	27	33
Isangawana	40	60	100	30	62	92	192

Jedwali Na 7: Halmashauri ya Mji Kibaha (Shule 10)

Mwaka	2019			2020			
Jina la shule	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	
Mwanalugali	32	116	148	18	26	44	
Msangani	Shule	Ni	Mpya	13	23	36	
Pangani	04	02	06	03	01	04	
Mwambisi Forest	20	40	60	52	0	62	
Mbwawa Miswe	02	01	03	8	12	20	
Kibaha Girls	0	2	2	0	34	34	
Bundikani	02	01	03	05	03	08	
Zogowale	08	04	12	07	04	11	
Visiga	0	0	0	1	0	1	
Picha Ya Ndege	Shule	Ni	Mpya	16	16	32	

Jedwali Na 8: Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo (Shule 10)

Mwaka	2019			2020		
Jina la shule	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Saranga	101	108	209	115	119	234
Mugabe	13	14	27	31	34	65
Yusuph Makamba	55	42	97	29	27	56
Makoka	31	12	43	66	60	126
Kwembe	20	24	54	78	98	176
Maramba Mawili	47	39	86	17	22	39
Mabibo	14	17	31	14	07	21
Makurumla	16	21	37	13	14	27
Kinzudi	18	21	29	27	31	58
Temboni	40	40	80	32	25	57
Jumla	365	338	693	422	437	859

Jedwali Na 9: Halmashauri ya Uvinza (Shule 10)

Mwaka	2019			2020		
Jina la Shule	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Ruchugi	0	0	0	0	0	0
Basanza	33	34	67	23	15	38
Itebula	5	3	8	12	22	34
Nguruka	72	51	123	09	18	27
Mazungwe	17	7	24	73	28	101
Kandaga	6	8	14	18	15	33
Ilagala	41	39	80	36	42	78
Mwakizega	33	35	68	60	48	108
Mganza	33	34	67	23	15	38
Nyamagoma	4	5	9	18	24	42

Jedwali Na 10: Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga (Shule 10)

Mwaka	2019			2020		
Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Jumla	141	129	270	123	115	238

Jedwali Na 11: Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga (Shule 10)

Mwaka	2019			2020		
Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Jumla	105	130	235	97	123	220

Jedwali Na 12: Halmashauri ya Masasi (Shule 10)

Mwaka	2019			2020		
Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Nanganga	4	3	7	6	3	9
Nangoo	0	0	0	6	26	26
Mkalapa	13	16	29	6	8	14
Mbemba	3	2	5	3	4	7
Nanjota	0	0	0	11	5	16
Lukuledi	0	0	0	9	21	30
Mpindimbi	0	0	0	1	2	3
Isodore Shirima	0	0	0	7	5	11
Mbuyuni	0	2	2	01	3	4

Jedwali Na 13: Halmashauri ya Manispaa ya Sumbawanga (Shule 10)

Mwaka	2019			2020		
Jina la Shule	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Ipepa	03	06	09	09	15	24
Chanji	01	01	02	00	02	02
Mtipe	02	01	03	01	04	05
Itwelele	41	26	67	37	25	62
Mbizi	19	26	45	17	15	32
Lukangao	19	15	34	02	05	07
Kilimani Maweni	25	18	43	19	30	49
Kalangasa	09	11	20	10	14	24
kanda	00	01	01	00	00	00
Katuma	01	02	03	01	02	03

Takwimu kwenye majedwali tajwa hapo juu yanaonyesha kuwepo kwa idadi kubwa ya wanafunzi ambao hawaripoti katika shule walizopangiwa ili kujunga na kidato cha kwanza. Zipo sababu zilizotajwa kama vile Kujunga na Shule binafsi, lakini zipo sababu kadha ambazo zimechangia wanafunzi hao kutoripoti katika Shule walizopangiwa na hawajajunga na Shule binafsi, sababu hizo ni kama zifuatavyo; Mimba kwa watoto wa kike, Changamoto za Kiuchumi, Ndoa za utotoni, utoro, shughuli za biashara ndogo ndogo mijini, uvuvi, uchimbani wa madini na kilimo.

Ipo haja kwa wadau wa Elimu kushirikiana na Serikali ili kuweza kupunguza changamoto hii, ikiwa ni pamoja na wazazi na jamii k kuona umuhimu wa Elimu kwa watoto wetu. Wadau wa Elimu waendelee kushirikiana na Serikalim katika kuongeza idadi ya wanafunzi wanaosajiliwa kujunga na kidato cha kwanza kutoka asilimia 32.9% mwaka 2014/15 hadi kufikia asilimia 50% kwa mwaka 2020/21, ikiwa na matarajio ya kufikisha asilimia 90% mwaka 2025/26 (kwa Wanafunzi wenye vigezo) kwa mujibu wa Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/17 – 2020/2021.

2.3. Idadi ya Wanafunzi waliofanya Mtihani wa kidato cha Nne na waliofaulu

Kwa mujibu wa takwimu za ufaulu wa wanafunzi wa kidato cha Nne kwa mwaka 2014/2015 ilikuwa ni asilimia 69.8%. Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano umekusudia kuongeza Kiwango cha ufaulu mpaka kufikia asilimia 85% mwaka 2020/21 na asilimia 90% ifikapo mwaka 2025/26. **Kitifa** kwa mujibu wa taarifa zilizowasilishwa na Wizara ya Elimu sayansi na teknolojia kwenye taarifa ya Education sector performance report 2018/2019 zinaonyesha kuwa ufaulu wa wanafunzi kidato cha nne ni mkubwa na umekuwa ukiongezekwa kutoka mwaka 2015 hadi 2018 kama jedwali linavyoonesha hapa chini.

Changamoto inaendelea kubaki kutokana na idadi ndogo ya wanaojiunga kidato cha tano haina uwiano na idadi ya wanafunzi wanaofaulu. Hii ikimaanisha kuwa, idadi kubwa yawanao faulu wanakosa sifa za kujunga kidato cha tano, waliojiunga vyuo vya ufundi kwa mwaka 2018 walikuwa 39,288; Ikijumuisha wasichana 14,006 nawavulana 25,282 pamoja na takwimu hizi bado uwiano kati ya waliofanya mtihani na walioendelea na masomo hauendani.

Jedwali Na 14: Takwimu, NECTA, 2015-2018

Mwaka	Watahiniwa	Waliofaulu	Waliochaguliwa Kidato cha Tano (5)			Asilimia(%) ya watahiniwa waliochaguliwa Kidato cha tano (5)		
			Serikali	Binafsi	Jumla	Serikali	Binafsi	Jumla
2015	384,300	240,996	45,094	20,996	66,090	11.73%	5.46%	17.20%
2016	349,524	244,762	53,749	24,146	77,895	15.38%	6.91%	22.29%
2017	317,777	245,274	57,122	24,110	81,232	17.98%	7.59%	25.56%
2018	351,196	272,128	52,428	22,050	74,478	14.93%	6.28%	21.21%

Takwimu: Necta, 2015-2018, Education sector performance Report (2018/2019)

Je, hali ipoje kwenye baadhi ya halmashauri ambazo TCDD imefanya ufuutiliaji kwa takwimu za mwaka 2019/2020 kwa waliofanya Mtihani na waliofaulu.

Jedwali Na15: Takwimu: Elimu Halmashauri; Ufuatiliaji TCDD,2021

Mwaka	2019				2020			
Halmashauri	Jinsi	Me	Ke	% ufaulu	Me	Ke	%	
Kibaha	watahiniwa	1188	1417	86% ufaulu	1240	1388	93% ufaulu	
	waliofaulu	983	1238		2396			
Ubungo	watahiniwa	3616	3976	71%ufaulu	3656	3942	82% ufaulu	
	waliofaulu	2561	2841		2853	3388		
Shinyanga	watahiniwa	1157	1179	77% ufaulu	1053	1079	89% ufaulu	
	waliofaulu	987	827		920	976		
Iringa	watahiniwa	1289	1396	89% ufaulu	1067	1638	93%ufaulu	
	waliofaulu	1059	1246		1034	1469		
Uvinza	watahiniwa	797	418	72% ufaulu	972	561	81% ufaulu	
	waliofaulu	629	250		714	433		
Masasi	watahiniwa	826	684	60% ufaulu	1046	816	85% ufaulu	
	waliofaulu	792	412		828	694		
Sumbawanga	watahiniwa	1621	1594	67% ufaulu	1530	1645	78%ufaulu	
	waliofaulu	1146	997		1291	1176		
Biharamulo	watahiniwa	1268	1179	64% ufaulu	992	1000	47% ufaulu	
	waliofaulu	980	697		520	431		
Nyamagana	watahiniwa	3816	3118	80% ufaulu	TH	TH	TH	
	waliofaulu	3219	2365					

*TH= Taarifa Haikupatikaa

2.4. Idadi ya Wanafunzi waliojiunga na Kidato cha tano (5) Mwaka 2019 na 2020

Jedwali Na 16:Takwimu: Elimu Halmashauri: Ufuatiliaji TCDD, 2021

Mwaka		2019			2020		
Halmashauri	Watahiniwa	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Iringa	waliojiunga	207	138	345	224	142	366
Uvinza	waliojiunga	231	24	255	273	52	325
Shinyanga	waliojiunga	325	194	519	482	377	859
Sumbawanga	waliojiunga	356	457	813	528	638	1213
Masasi	waliojiunga	142	92	234	234	127	361
Kibaha	waliojiunga			1032	548	663	1211
Biharamulo	waliojiunga	224	162	386	498	400	898

Jedwali Na 14, Takwimu za kitaifa zinaonyesha kuwa na ongezeko kubwa la ufaulu wa Wanafunzi katika Mtihani wa Kidato cha Nne kutoka wanafunzi 240, 996 sawa na asilimia 62% mwaka 2015 hadi wanafunzi 272,128 mwaka 2018 sawa na asilimia 77%, ikiwa ni ongezeko la asilimia 15%.

Idadi ya wanafunzi waliojiunga na kidato cha tano katika Shule za Serikali ilikuwa Wanafunzi 45,094 mwaka 2015, ikaongezeka kufikia wanafunzi 52,428 mwaka 2018, ikiwa ni ongezeko la asilimia 3% yaani kutoka asilimia 12% mwaka 2015 hadi asilimia 15% mwaka 2018.

Jedwali Na 15 linaonyesha Takwimu zilizokusanywa na TCDD mwaka 2021 kutoka katika Halmashauri tajwa hapo juu. Takwimu zinabainisha kuwa na ufaulu mkubwa kwa wanafunzi waliofanya mtihani kidato cha Nne kwa mwaka 2019 na 2020 ukilinganisha na idadi ya watahiniwa waliofanya mtihani huo. Mfano: Halmashauri ya Kibaha kwa mwaka 2019, ufaulu ulikuwa ni kwa asilimia 86%, na uliongezeka hadi kufikia asilimia 93% mwaka 2020. Manispaa ya Ubungo kwa mwaka 2019 ufaulu ulikuwa asilimia 71%, lakini nao ukaongezeka hadi kufikia asilimia 82% mwaka 2020. Shinyanga Manispaa mwaka 2019, ufaulu ulikuwa asilimia 77% nao uliongezeka hadi asilimia 89% mwaka 2020. Kadhalika katika Halmashauri zifuatazo ufaulu uliongezeka kama zinavyoonekana kwenye Jedwali Na 15, Halmashauri ya Iringa, Uvinza, Masasi na Sumbawanga. Hili ni jambo jema katika kufikia azimio la asilimia 80% Kwa mujibu wa Mpango wa Taifa wa Miaka 5, mwaka 2016/2017-2020/2021

Jedwali Na 16, Linaonyesha idadi ya Wanafunzi waliojiunga kidato cha tano kwa Mwaka 2019 na 2020, katika Halmashauri tajwa hapo juu. Takwimu kwenye Jedwali Na 16 zinabainisha kuwa kuwa na idadi ndogo ya wanafunzi wanojiunga kidato cha tano(5) ukilinganisha na ufaulu mkubwa unaoonekana kwenye jedwali Na 15. Mfano; Katika Halmashauri ya Manispaa ya Iringa, Idadi ya wanafunzi waliofaulu Mtihani wa kidato cha Nne mwaka 2019 walikuwa 2305, lakini waliojiunga na kidato cha tano (5) ni jumla ya wanafunzi 345 pekee. Pia katika Halmashauri ya Manispaa ya shinyanga, waliofaulu mwaka 2019 walikuwa 1814, lakini waliojiunga na kidato cha tano walikuwa 519, na jumla ya wanafunzi 859 kwa mwaka 2020.

Takwimu zinabainisha kuwa, idadi ya watahiniwa kwa miaka yote imekuwa kubwa na imekuwa ikiongezeka mwaka hadi mwaka, na ufaulu umekuwa mkubwa na ukizidi kuimarika mwaka hadi mwaka.

Changamoto inayojitekeza ni kuwa na idadi ndogo ya wanafunzi wanaochaguliwa kuijunga kidato cha (5) ukilinganisha na idadi ya watahiniwa wa mwaka husika. **Tafsiri** yake ni kuwa wanafunzi wengi wanaofaalu wanakosa vigezo vya kuchaguliwa kuijunga na kidato cha tano (5) ambapo kigezo kimojawapo ni kuwa na ufaulu kuanzia daraja la kwanza (1) hadi daraja la tatu(3).

Hivyo basi juhudhi za makusudi zinahitajika ili kuweza kuongeza kiwango cha ufaulu wa wanafunzi angalau kuanzia daraja la 1 hadi daraja la 3 ili kuongeza uwezekano wa watahiniwa hao kuchaguliwa kuijunga na masomo ya kidato cha tano na vyuo vya ufundi ili kuweza kufikia **azimio la asilimia 80%** kwa mwaka 2020/21 pia kufikisha kufikia **asilimia 90% mwaka 2025/2026** kama ilivyoainishwa kwenye Mpango wa Maendeleo wa Taifa awamu ya II.

2.5. Uwiano wa Wanafunzi kwa kila chumba cha darasa/ujazo wa Wanafunzi katika chumba cha darasa

Mpango wa Taifa wa Maendeleo Awamu ya Pili 2016/17– 2020/2021 unakusudia kufikisha uwiano wa kitaifa wa wanafunzi shule za sekondari kuwa 1:40 kwa kila chumba cha darasa, yaani chumba kimoja cha darasa wanafunzi arobaini (40) kufikia mwaka 2020/21 na mwaka 2025/26 kutoka kwenye uwiano wa 1:43 mwaka 2014/2015. Je hali ipoje kutokana na ufuutiliaji uliofanywa na TCDD - 2021 katika Halmashauri kumi.

Takwimu kutoka Ngazi ya Halmashauri

Jedwali Na 17: Halmashauri ya Biharamulo

Mwaka	2019	2020
Wanafunzi	14,202	18,920
Vyumba vya madarasa	264	264
Uwiano	1:58	1:71

Jedwali Na 18: Halmashauri ya Chunya

Mwaka	2019	2020
Wanafunzi	6,110	7,118
Vyumba vya Madarasa	179	196
Uwiano	1:34	1:36

Jedwali Na 19: Halmashauri ya Manispaa ya Iringa

Mwaka	2019	2020
Wanafunzi	10,637	10,791
Vyumba vya madarasa	266	271
Uwiano	1:40	1:40

Jedwali Na 20: Halmashauri ya Kibaha

Mwaka	2019	2020
Wanafunzi	9,565	10,630
Vyumba vya madarasa	160	179
Uwiano	1:60	1:59

Jedwali Na 21: Halmashauri ya Masasi

Mwaka	2019	2020
Wanafunzi	1,204	1,623
Vyumba vya madarasa	188	212
Uwiano	1:6	1:8

Jedwali Na 22: Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga

Mwaka	2019	2020
Wanafunzi	8,204	9,997
Vyumba vya madarasa	221	237
Uwiano	1: 37	1: 42

Jedwali Na 23: Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo

Mwaka	2019	2020
Wanafunzi	28,091	29,885
Vyumba Vya Madarasa	492	513
Uwiano	1:57	1:58

Jedwali Na 24: Halmashauri ya Manispaa ya Uvinza

Mwaka	2019	2020
Wanafunzi	10,148	10,298
Vyumba vya madarasa	213	223
Uwiano	1:48	1:43

Takwimu kutoka katika ngazi ya Halmashauri zilizotembelewa, kama zilivyoainishwa hapo juu, zinaonesha kuwa baadhi ya Halmashauri kuwa na uwiano usioendana na matarajio ya Kitaifa ya uwiano wa 1:40 kufikia mwaka 2020/2021 kwa kila chumba cha darasa. *Mfano*, Biharamulo uwiano wa 1:58 mwaka 2019 na 1:71 mwaka 2020, Kibaha uwiano wa 1:60 mwaka 2019 na 1:59 mwaka 2020, Manispaa ya Ubungo uwiano wa 1:57 mwaka 2019 na 1:58 mwaka 2020.

Kutokufikiwa uwiano wa 1:40 kwa mwaka 2020/2021 katika baadhi ya Halmashauri, inamaanisha kuwa kuna upungufu wa vyumba vya madarasa katika Halmashauri hizo.

Nini Kifanyike: Suala la ujenzi wa miundombinu mipyaa ya madarasa lipewe kipaumbele na serikali kuu, pia na Halmashauri katika bajeti zake ili kuboresha mazingira ya utolewaji wa Elimu katika Halmashauri zetu. Ni dhahili kuwa darasa lenye uwiano wa 1:71 ni changamoto kubwa kwa wanafunzi wenye kiafya lakini pia kwa Walimu wanaofundisha.

Takwimu kutoka ngazi ya Shule (Shule 10)**Jedwali Na 25: Manispaa ya Iringa**

Kidato cha 1				Kidato cha 2				Kidato cha 3				Kidato cha 4			
Mwaka	2020			2020			2020			2020			2020		
Shule	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Mlandege	98	02	1:49	178	04	1:45	151	03	1:50	153	03	1:51			
Kihesa	228	04	1:57	203	4	1:51	254	5	1:51	202	04	1:51			

Kidato cha 1				Kidato cha 2			Kidato cha 3			Kidato cha 4		
Mwaka	2020			2020			2020			2020		
Miyombon	142	03	1:47	202	04	1:51	156	03	1:52	131	03	1:44
Mtwivila	289	06	1:48	173	03	1:57	182	03	1:61	157	03	1:52
Ipogolo	239	04	1:60	201	04	1:56	199	04	1:50	198	04	1:50
Kleruu	204	04	1:51	166	04	1:42	144	04	1:36	161	04	1:40
Mlamke	221	05	1:44	183	04	1:46	168	04	1:42	184	04	1:46
Mkwawa	135	03	1:45	139	03	1:46	159	03	1:53	104	02	1:52
Nduli	147	02	1:73	123	02	1:61	94	02	1:47	73	02	1:36

Jedwali Na 26: Halmashauri ya Kibaha

Jina la Shule	2019				2020			
	Darasa		Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Bundikani	Kidato cha 1	293	4	1:70	349	4	1:80	
	Kidato cha 2	257	4	1:60	265	4	1:60	
	Kidato cha 3	202	4	1:50	329	4	1:70	
	Kidato cha 4	167	3	1:50	215	3	1:70	
Mwambisi	Kidato cha 1	250	3	1:83	295	3	1:98	
	Kidato cha 2	176	2	1:88	239	3	1:80	
	Kidato cha 3	142	1	1:142	156	2	1:78	
	Kidato cha 4	127	2	1:64	135	2	1:68	
Kibaha girls'	Kidato cha 1	49	1	1:49	86	2	1:43	
	Kidato cha 2	90	2	1:45	49	1	1:49	
	Kidato cha 3	83	2	1:34	80	2	1:40	
	Kidato cha 4	68	2	1:34	80	2	1:40	
Mwanalugali	Kidato cha 1	202	4	1:50	139	3	1:45	
	Kidato cha 2	91	3	1:31	202	4	1:50	
	Kidato cha 3	93	3	1:31	89	3	1:29	
	Kidato cha 4	75	3	1:25	89	3	1:29	
Picha ya ndege	Kidato cha 1	S H U	L E M	P Y A	222	4	1:56	
	Kidato cha 2	S H	U L	E	M	P Y	A	
	Kidato cha 3	S H	U L	E	M	P Y	A	
	Kidato cha 4	S H	U L	E	M	P Y	A	
Mbawawa Miswe	Kidato cha 1	97	1	1:97	103	1	1:103	
	Kidato cha 2	64	1	1:64	94	1	1:94	
	Kidato cha 3	41	1	1:41	57	1	1:57	
	Kidato cha 4	40	1	1:40	39	1	1:39	
Zogowale	Kidato cha 1	140	4	1:70	170	4	1:42	
	Kidato cha 2	106	3	1:35	156	4	1:39	
	Kidato cha 3	73	2	1:37	82	2	1:41	
	Kidato cha 4	59	1	1:59	67	2	1:34	

Jina la Shule	Darasa	2019			2020		
		Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Msangani Goverment	Kidato cha 1	76	1	1:76	115	2	1:58
	Kidato cha 2	65	1	1:65	76	1	1:76
	Kidato cha 3	S H U	L E M	P Y A	65	1	1:65
	Kidato cha 4	S H U	U L	E	M	P Y	A
Pangani	Kidato cha 1	147	2	1:73	177	2	1:86
	Kidato cha 2	92	2	1:46	147	2	1:73
	Kidato cha 3	125	2	1:63	92	2	1:46
	Kidato cha 4	89	2	1:45	97	2	1:48
Visiga	Kidato cha 1	180	4	1:45	206	4	1:51
	Kidato cha 2	183	4	1:46	233	5	1:46
	Kidato cha 3	126	4	1:31	126	4	1:31
	Kidato cha 4	108	3	1:36	126	4	1:31

Jedwali Na 27: Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga

Jina la shule	Mwaka	2019			2020		
		Jinsi	Jumla	Mikondo	uwiano	Jumla	Mikondo
Ndala	Kidato cha 1	105	02	1: 52	131	02	1:65
	Kidato cha 2	85	02	1:42	110	02	1:55
	Kidato cha 3	89	02	1:44	82	02	1:41
	Kidato cha 4	90	02	1: 45	89	02	1:44
Town	Kidato cha 1	131	3	1:44	211	4	1:53
	Kidato cha 2	123	3	1:41	129	3	1:43
	Kidato cha 3	134	3	1:45	117	3	1:39
	Kidato cha 4	111	3	1:37	123	3	1:41
Mwasele	Kidato cha 1	236	4	1:59	214	4	1:54
	Kidato cha 2	242	4	1:60	224	4	1:56
	Kidato cha 3	134	3	1:44	200	4	1:50
	Kidato cha 4	154	3	1:51	128	2	1:64
Kizumbi	Kidato cha 1	225	04	1:64	225	04	1:56
	Kidato cha 2	111	02	1:56	128	02	1:64
	Kidato cha 3	98	02	1:49	96	02	1:48
	Kidato cha 4	75	02	1:36	84	02	1:42
Jina la shule	Mwaka	2019			2020		
		Jinsi	Jumla	Mikondo	uwiano	Jumla	Mikondo
Uzogore	Kidato cha 1	54	1	1:54	74	1	1:74
	Kidato cha 2	41	1	1:41	54	1	1:54

	Kidato cha 3	32	1	1:32	33	1	1:33
	Kidato cha 4	26	1	1:26	32	1	1:32
Mwamalili	Kidato cha 1	101	2	1:50	105	2	1:50
	Kidato cha 2	114	2	1:55	101	2	1:50
	Kidato cha 3	77	2	1:38	124	2	1:50
	Kidato cha 4	37	1	1:37	77	2	1:50
Chamaguha	Kidato cha 1	130	03	1:43	90	02	1:45
	Kidato cha 2	140	03	1:47	127	03	1:42
	Kidato cha 3	127	03	1:42	120	03	1:40
	Kidato cha 4	116	03	1:38	92	02	1:46
Kolandoto	Kidato cha 1	119	2	1: 60	156	2	1:78
	Kidato cha 2	153	2	1: 77	119	2	1:60
	Kidato cha 3	85	2	1:43	153	2	1:77
	Kidato cha 4	114	2	1:57	85	2	1:43
Ngokolo	Kidato cha 1	255	3	1:85	332	4	4:83
	Kidato cha 2	309	4	1:77	165	3	3:55
	Kidato cha 3	210	3	3:70	299	4	4:99
	Kidato cha 4	213	3	1:71	199	3	3:66
Mazinge	Kidato cha 1	192	4	1:48	226	4	1:56
	Kidato cha 2	185	4	1:46	192	4	1:48
	Kidato cha 3	134	3	1:44	185	3	1:61
	Kidato cha 4	141	2	1:70	134	2	1:67

Jedwali Na 28: Halmashauri ya Uvinza

Mwaka	2019			2020		
	Shule	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo
RUCHUGI SEKONDARI						

Kidato cha 1	258	4	65:1	262	7	38:1
Kidato cha 2	262	4	66:1	173	4	43:1
Kidato cha 3	131	4	33:1	131	3	44:1
Kidato cha 4	125	4	31:1	99	2	50:1
BASANZA SEKONDARI						
Kidato cha 1	166	4	42	132	3	44
Kidato cha 2	94	2	47	138	3	46
Kidato cha 3	65	2	33	85	2	43
Kidato cha 4	0	0	0	60	2	30
ITEBULA SEKONDARI						
Kidato cha 1	149	4	1:37	424	10	1:42
Kidato cha 2	58	2	1:29	121	3	1:40
Kidato cha 3	166	4	1:44	59	1	1:59
Kidato cha 4	59	2	1:29	106	2	1:58
NGURUKA SEKONDARI						
Kidato cha 1	494	8	1:62	150	3	1:50
Kidato cha 2	412	8	1:56	371	8	1:46
Kidato cha 3	197	4	1:49	326	8	1:41
Kidato cha 4	160	3	1:53	180	4	1:45
MAZUNGWE SEKONDARI						
Kidato cha 1	283	5	57:1	299	5	60:1
Kidato cha 2	287	5	57:1	231	4	58:1
Kidato cha 3	199	4	50:1	208	4	52:1
Kidato cha 4	125	3	42:1	173	3	58:1
KANDAGA SEKONDARI						
Kidato cha 1	121	2	61	100	2	50
Kidato cha 2	82	2	41	60	2	30
Kidato cha 3	87	2	44	72	2	36
Kidato cha 4	42	1	42	76	2	38
ILAGALA SEKONDARI						
Kidato cha 1	352	7	1:50	197	4	1:49
Kidato cha 2	136	3	1:45	186	4	1:47
Kidato cha 3	131	3	1:44	167	4	1:42

Kidato cha 4	163	3	1:54	135	3	1:45
MWAKIZEGA SEKONDARI						
Kidato cha 1	202	5	1:40	178	4	1:45
Kidato cha 2	89	2	1:45	144	3	1:48
Kidato cha 3	56	2	1:28	71	2	1:35
Kidato cha 4	0	0	0	50	2	1:25
MGANZA SEKONDARI						
Kidato cha 1	153	4	1:40	254	4	1:63
Kidato cha 2	123	2	1:61	117	2	1:59
Kidato cha 3	90	2	1:45	80	2	1:40
Kidato cha 4	95	2	1:47	82	2	1:42
NYAMAGOMA SEKONDARI						
Kidato cha 1	171	3	57:1	208	2	104:1
Kidato cha 2	196	3	65:3:1	181	2	90:5:1
Kidato cha 3	144	2	72:1	166	2	83:1
Kidato cha 4	124	2	62:1	147	2	73:5:1

Jedwali Na 29: Halmashauri ya Ubungo**Mwaka 2019**

SHULE	Kidato cha Kwanza			Kidato cha Pili			Kidato cha Tatu			Kidato cha Nne		
	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Mabibo	335	03	1:112	328	03	1:109	356	03	1:119	308	03	1:103
Maramba Mawili	285	05	1:57	318	05	1:64	162	04	1:41	222	05	1:44
Makurumla	227	04	1:56	201	3	1:67	188	03	1:63	147	03	1:49
Temboni	256	04	1:64	244	04	1:61	214	03	1:71	199	03	1:66
Kinzudi	332	04	1:83	289	04	1:72	267	04	1:67	245	03	1:81
Saranga	209	02	1:104	153	03	1:54	263	02	1:132	165	02	1:83
Mugabe	322	04	1:81	480	05	1:96	307	04	1:77	275	04	1:69
Yusuf Makamba	356	05	1:71	335	05	1:67	283	04	1:71	335	05	1:67
Makoka	251	04	1:63	376	04	1:94	220	03	1:73	297	04	1:74
Kwembe	293	04	1:73	245	04	1:61	119	03	1:40	150	02	1:75

Mwaka 2020

SHULE	Kidato cha kwanza			Kidato cha Pili			Kidato cha Tatu			Kidato cha Nne		
	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Mabibo	284	03	1:95	333	03	1:111	274	03	1:91	333	04	1:83
Maramba mawili	3993	05	1:79	319	05	1:64	296	05	1:59	166	03	1:85
Makurumla	471	06	1:89	434	05	1:85	306	04	1:76	434	05	1:85
Temboni	356	05	1:71	334	05	1:67	304	4	1:76	289	04	1:72
Kinzudi	342	04	1:85	303	04	1:75	269	04	1:67	212	03	1:70
Saranga	320	02	1:110	226	03	1:75	133	02	1:66	257	03	1:86
Mugabe	397	04	1:100	470	05	1:94	395	04	1:99	292	04	1:73
Yusuf makamba	428	06	1:71	356	05	1:71	283	04	1:71	335	05	1:67
Makoka	457	06	1:76	291	04	1:73	315	04	1:79	219	04	1:55
Kwembe	176	3	1:58	175	3	1:58	245	04	1:61	193	03	1:64

Jedwali Na 30: Halmashauri ya Sumbawanga**Mwaka 2019**

Shule	Kidato cha Kwanza				Kidato cha Pili				Kidato cha Tatu				Kidato cha Nne	
	Junla	Mikondo	uwiano	Junla	Mikondo	uwiano	Junla	Mikondo	uwiano	Junla	Mikondo	uwiano		
Ipepa	194	05	1:39	177	04	1:44	143	04	1:36	97	02	1:49		
Chanji	278	06	1:46	194	04	1:49	237	05	1:47	213	05	1:43		
Mtipe	136	03	1:45	116	03	1:39	102	02	1:51	56	02	1:28		
Itwelele	229	05	1:46	179	04	1:45	161	03	1:54	125	03	1:42		
Mbizi	92	02	1:46	120	03	1:40	80	02	1:40	43	01	1:43		
Lukangao	265	05	1:53	119	03	1:40	100	02	1:50	76	02	1:38		
Kilimani	251	06	1:42	338	05	1:68	247	05	1:49	256	05	1:51		
Kilangasa	187	04	1:47	234	0004	1:59	100	04	1:25	74	02	1:37		
Kanda	274	04	1:69	233	04	1:58	214	04	1:53	180	03	1:60		
Katuma	358	09	1:40	352	09	1:40	225	06	1:36	176	04	1:44		

Mwaka 2020

Shule	Kidato cha Kwanza				Kidato cha Pili				Kidato cha Tatu				Kidato cha Nne	
	Junla	Mikondo	uwiano	Junla	Mikondo	uwiano	Junla	Mikondo	uwiano	Junla	Mikondo	uwiano		
Ipepa	192	05	1:38	181	05	1:36	143	4	1:36	104	03	1:35		
Chanji	258	06	1:43	268	07	1:38	173	4	1:43	218	05	1:44		
Mtipe	126	03	1:42	100	02	1:50	83	2	1:42	68	02	1:34		
Itwelele	297	06	1:50	212	05	1:42	158	4	1:40	119	03	1:40		
Mbizi	90	02	1:45	144	03	1:48	80	2	1:42	90	02	1:45		
Lukangao	160	03	1:53	243	05	1:49	106	2	1:53	86	02	1:43		
Kilimani	309	06	1:52	248	05	1:50	306	5	1:61	227	05	1:45		
Kilangasa	100	03	1:33	191	04	1:48	187	4	1:47	126	04	1:32		
Kanda	259	4	1:65	313	4	1:78	193	3	1:64	208	4	1:52		
Katuma	301	8	1:38	366	9	1:40	387	10	1:39	122	3	1:40		

Jedwali Na 31: Halmashauri ya Biharamulo
Shule ya sekondari Nyabusozi

Mwaka	2019			2020		
	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Kidato 1	60	2	1:30	70	2	1:35
Kidato 2	75	2	1:38	80	2	1:40
Kidato 3	95	3	1:32	80	2	1:40
Kidato 4	80	2	1:40	70	2	1:35

Shule ya Sekondari ya Wasichana ya Kagango

Mwaka	2019			2020		
	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Jinsia						
Kidato 1	70	2	1:35	60	2	1:30
Kidato 2	60	2	1:30	57	2	1:29
Kidato 3	70	2	1:35	49	2	1:25
Kidato 4	-	-	-	-	-	-

Shule ya Sekondari Lusahunga

Mwaka	2019			2020		
	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Jinsia						
Kidato 1	33	1	1:33	45	1	1:45
Kidato 2	42	1	1:42	60	1	1:60
Kidato 3	39	1	1:39	75	2	1:38
Kidato 4	30	1	1:30	60	2	1:30

Shule ya Sekondari ya Kagango

Mwaka	2019			2020		
	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Jinsia						
Kidato 1	82	2	1:41	66	2	1:33
Kidato 2	60	2	1:30	55	2	1:28
Kidato 3	89	2	1:45	60	2	1:30
Kidato 4	75	2	1:38	78	2	1:39

Shule ya Sekondari Bisibo

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Kidato 1	55	1	1:55	65	2	1:33
Kidato 2	50	2	1:25	78	2	1:39
Kidato 3	60	2	1:30	46	2	1:23
Kidato 4	55	2	1:28	64	2	1:32

Shule ya sekondari Biharamulo

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Kidato 1	55	2	1:28	62	2	1:31
Kidato 2	60	2	1:30	60	2	1:30
Kidato 3	70	1	1:35	35	1	1:35
Kidato 4	65	1	1:65	25	1	1:25

Shule ya sekondari Luziba

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Kidato 1	50	2	1:25	63	2	1:32
Kidato 2	51	2	1:26	54	2	1:27
Kidato 3	43	2	1:22	122	2	1:61
Kidato 4	52	2	1:26	57	2	42

Shule ya sekondari Lunazi

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Kidato 1	80	2	1:40	50	3	1:17
Kidato 2	55	2	1:28	75	2	1:38
Kidato 3	74	3	1:25	73	2	1:37
Kidato 4	43	2	1:22	68	2	1:34

Shule ya sekondari Rwigati

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Jumla	Mikondo	Uwiano	Jumla	Mikondo	Uwiano
Kidato 1	70	3	1:23	63	3	1:21
Kidato 2	45	2	1:23	48	2	1:24
Kidato 3	52	3	1:17	52	2	1:26
Kidato 4	44	2	1:22	68	2	1:34

(viii). Halmashauri ya Chunya

Kama ilivyo kwa takwimu za jumla zilizopatikana kutoka Idara ya Elimu Halmashauri, takwimu kutoka katika ngazi za Shule kutoka Halmashauri tajwa hapo zinaendelea kuthibitisha kuwapo kwa uwiano mkubwa zaidi wa Wanafunzi kwa Darasa, zaidi ya uliotarajiwa wa 1:40 kufikia mwaka 2020/2021 kwa Shule za Serikali. Shule nyingi bado zina uwiano juu ya 1:40 kama zinavyoonekana hapo juu.

Hili linazidi kudhihirisha kuwa Suala la ujenzi wa miundombinu mipy ya Madarasa kuwa linahitajika na lipewe kipaumbele na serikali kuu, na Halmashauri zake hasa katika bajeti ili kuboresha mazingira ya utolewaji wa Elimu katika Halmashauri zetu. Ni dhahili kuwa darasa lenye uwiano wa 1:60 au 1:71 ni changamoto kubwa kwa wanafunzi wenyewe kiafya lakini pia kwa Walimu wanaofundisha katika kujenga uelewa wa pamoja.

2.6. Uwiano wa idadi ya Wanafunzi kwa Matundu ya Vyoo

Takwimu kutoka ngazi ya Shule

Mpango huu wa ufuatiliaji umekusudia kuangalia uwiano wa Wanafunzi kwa idadi ya matundu ya vyoo yanayotumika katika shule za sekondari.

Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Awamu ya Pili umekusudia kufikisha uwiano wa 20:1, yaani wanafunzi ishirini kwa tundu moja la choo kufikia mwaka 2020/21 na Mwaka 2025/26 kutoka uwiano wa 29:1 Mwaka 2014/2015.

Ifuatayo ni hali halisi katika Halmashauri na katika shule 10 ambazo TCDD ilifanya ufuatiliaji kwa mwaka 2020.

Halmashauri ya Uvinza

Jedwali Na 32: Uwiano wa Idadi ya wanafunzi kwa Matundu ya Vyoo

Mwaka	2019			2020		
	JINSI	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
RUCHUGI						
Wanafunzi	414	262	676	384	281	665
Matundu ya Vyoo	6	8	14	8	8	16
Uwiano	69:1	33:1	41:1	48:1	35:1	42:1
BASANZA						
Wanafunzi	151	174	325	244	171	415
Matundu ya Vyoo	6	6	12	6	6	12
Uwiano	25	29	27	41	29	35
ITEBULA						
Wanafunzi	232	142	374	402	300	702
Matundu ya Vyoo	07	07	14	07	07	14
Uwiano	1:33	1:20	1:27	1:57	1:42	1:50

Mwaka	2019			2020		
NGURUKA						
Wanafunzi	732	531	1263	604	423	1027
Matundu ya Vyoo	4	4	8	4	4	8
Uwiano	1:183	1:132	1:158	1:151	1:105	1:128
MAZUNGWE						
Wanafunzi	522	372	894	526	385	911
Matundu ya Vyoo	18	18	36	18	18	36
Uwiano	1:29	1:21	1:25	1:29	1:21	1:25
KANDAGA						
Wanafunzi	171	161	332	149	159	308
Matundu ya Vyoo	10	7	17	10	7	17
Uwiano	1:17	1:23	1:40	1:15	1:23	1:38
ILAGALA						
Wanafunzi	542	240	782	404	281	681
Matundu ya Vyoo	12	10	22	12	10	22
Uwiano	1:45	1:24	1:35	1:34	1:28	1:31
MWAKIZEGA						
Wanafunzi	276	194	470	261	182	443
Matundu ya Vyoo	6	6	12	6	6	12
Uwiano	1:46	1:32	1:39	1:43	1:30	1:37
MGANZA						
Wanafunzi	301	165	466	325	208	533
Matundu ya Vyoo	4	4	8	4	4	4
Uwiano	1:76	1:42	1:59	1:82	1:52	1:67
NYAMAGOMA						
Wanafunzi	374	261	635	390	312	702
Matundu ya Vyoo	3	2	5	3	2	5
Uwiano	1:125	1:130	1:127	1:130	1:156	1:140

Takwimu: Ufuatiliaji TCDD 2021

Halmashauri ya Iringa

Jedwali Na 33: Uwiano wa Idadi ya wanafunzi kwa Matundu ya Vyoo

Mwaka	2020			Matundu ya Vyoo			Uwiano		
SHULE	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Mländege	267	313	580	12	12	24	1:22	1:26	1:24
Kihesa	413	473	886	07	09	16	1:59	1:53	1:55
Kwakilosa	258	310	568	24	12	36	1:11	1:26	1:16
Miyomboni	294	335	629	12	10	22	1:25	1:34	1:29
Mtwivila	384	417	801	12	12	24	1:32	1:35	1:33
Ipogolo	398	459	837	07	08	15	1:57	1:55	1:56
Kleruu	316	359	675	12	12	24	1:26	1:30	1:28
Mlamke	366	390	756	09	12	21	1:41	1:32	1:36
Mkwawa	260	277	537	04	06	10	1:65	1:46	1:54
Nduli	206	241	447	06	06	12	1:34	1:40	1:37

Takwimu: Ufutiliaji TCDD 2021

Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo

Jedwali Na 34: Uwiano wa Idadi ya Wanafunzi Kwa Matundu ya Vyoo

	Mwaka 2019							
	Wanafunzi			Matundu ya Vyoo				
SHULE	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke
Mabibo	644	704	1348	05	07	12	1:129	1:101
Maramba Mawili	458	529	987	05	07	12	1:92	1:76
Kwembe	316	423	739	20	25	45	1:44	1:28
Makoka	620	534	1154	12	12	24	1:52	1:45
Yusuph Makamba	632	661	1293	05	06	11	1:126	1:110
Mugabe	25	20	45	01	01	02	1:25	1:20
Saranga	369	421	790	10	13	23	1:37	1:32
Kinzudi	355	348	703	04	06	10	1:89	1:58
Temboni	512	515	1027	02	04	06	1:256	1:129
Makurumla	873	705	1578	20	25	45	1:44	1:28
Mwaka 2020								
	Wanafunzi			Matundu ya Vyoo				
	SHULE	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Uwiano	
Mabibo	601	623	1224	05	07	12	1:120	1:89
Maramba Mawili	548	626	1174	03	04	07	1:18	1:157
Kwembe	399	408	807	14	14	28	1:28	1:29

Makoka	638	647	1285	12	12	24	1:54	1:54
Yusuph Makamba	607	696	1303	12	13	25	1:52	1:53
Mugabe	826	728	1554	25	20	45	1:30	1:35
Saranga	601	625	1226	14	14	28	1:44	1:45
Kinzudi	433	510	943	10	10	20	1:43	1:50
Temboni	399	381	780	10	10	20	1:40	1:38
Makurumila	773	827	1600	10	10	20	1:77	1:82

Takwimu: Ufutiliajji TCDD 2021

Halmashauri ya Manispaa ya Sumbawanga

Jedwali Na 35: Uwiano wa Idadi ya Wanafunzi Kwa Matundu ya Vyoo

Shule	Mwaka 2019						Mwaka 2020					
	Wanafunzi		Vyoo		Uwiano		Wanafunzi		Vyoo		Uwiano	
	Me	Ke	Me	Ke	Me	Ke	Me	Ke	Me	Ke	Me	Ke
Ipepa	291	314	08	16	1:36	1:19	291	314	08	16	1:36	1:19
Chanji	421	501	12	06	1:35	1:83	432	485	12	06	1:36	1:80
Mtipe	196	221	08	10	1:25	1:22	168	210	08	05	1:21	1:42
Itwelele	332	362	06	06	1:55	1:50	389	397	12	06	1:32	1:66
Mbizi	164	183	04	04	1:41	1:46	195	178	04	04	1:48	1:45
Lukangao	293	272	07	04	1:42	1:68	299	296	07	04	1:43	1:74
Kilimani Maweni	535	557	05	10	1:107	1:56	506	584	10	10	1:51	1:58
Kalangasa	170	325	09	06	1:30	1:54	162	342	09	06	1:29	1:57
Kanda	434	467	06	06	1:72	1:77	496	477	06	06	1:83	1:68
Katuma	502	609	08	14	1:63	1:44	604	572	08	14	1:76	1:40

Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga

Jedwali Na 36: Uwiano wa Idadi ya Wanafunzi Kwa Matundu ya Vyoo

Shule	2019			2019			2020			2020		
	Wanafunzi			Vyoo	Vyoo		Wanafunzi		Jumla	Vyoo	Vyoo	
	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke		Me	Ke	Jumla
Ndala	165	204	369	02	02	04	186	216	402	02	02	04
Uwiano				1:83	1:102	1:92	Uwiano			1:93	1:108	1:101
Town	235	264	499	04	04	08	300	280	580	04	04	08
Uwiano				1:59	1:66	1:62	Uwiano			1:75	1:70	1:145
Mwasele	384	382	766	04	10	14	365	401	766	06	08	14
Uwiano				1:96	1:38	1:55	Uwiano			1:61	1:50	1:55
Kizumbi	254	283	537	06	08	14	254	283	537	06	08	14
Uwiano				1:42	1:35	1:38	Uwiano			1:42	1:35	1:67
Uzogore	88	65	153	04	04	08	107	81	188	04	04	08
Uwiano				1:22	1:16	1:19	Uwiano			1:27	1:20	1:24
Mwamalili	130	209	339	12	12	24	200	207	407	12	12	24
Uwiano				1:11	1:17	1:14	Uwiano			1:17	1:17	1:17
Chamaguha	243	283	526	04	04	08	231	278	509	04	06	10
Uwiano				1:61	1:71	1:66	Uwiano			1:58	1:46	1:51
Kolandoto	218	253	471	04	04	08	268	288	556	04	04	08
Uwiano				1:55	1:63	1:59	Uwiano			1:67	1:72	1:70
Ngokolo	484	513	997	06	06	12	538	557	1095	06	06	12
Uwiano				1:81	1:86	1:83	Uwiano			1:90	1:93	1:91
Mazinge	315	334	649	02	04	06	366	371	795	04	02	06
Uwiano				1:158	1:84	1:108	Uwiano			1:92	1:186	1:123
Jumla	2516	2790	5306	48	64	106	2815	2962	737	52	56	108
Uwiano				1:52	1:44	1:50	Uwiano			1:54	1:53	1:54

Halmashauri ya Kibaha

Jedwali Na 37: Uwiano wa Idadi ya Wanafunzi Kwa Matundu ya Vyoo

Jina la shule	2019								
	Idadi ya wanafunzi			Matundu ya choo			Uwiano		
	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Mwanalugali	249	259	508	7	8	15	1:35	1:32	1:34
Msangani Govt	TH	TH	153	03	03	06	TH	TH	1:25
Pangani	200	308	508	12	12	24	1:16	1:25	1:21
Mwambisi Forest	357	338	695	6	12	18	1:60	1:28	1:39
Mbwawa Miswe	131	111	242	3	3	6	1:44	1:37	1:40
Kibaha Girls	0	293	293	0	9	9	0	1:33	1:33

Bundikani	467	452	919	4	8	12	1:117	1:56	1:77
Zogowale	148	558	706	6	8	14	1:25	1:70	1:50
Visiga	301	396	696	4	7	11	1:75	1:57	1:27
Picha ya Ndege	S	H	U	L	E	M	P	Y	A

Jina la Shule		2020								
		Idadi ya wanafunzi			Matundu ya choo			Uwiano		
		Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Mwanalugali	246	275		521	7	8	15	1:35	1:34	1:35
Msangani Govt				256	3	3	6			1:43
Pangani	225	288		513	12	12	24	1:19	1:24	1:21
Mwambisi Forest	424	401		825	6	12	18	1:76	1:33	1:46
Mbwawa Miswe	144	149		293	3	3	6	1:48	1:50	1:49
Kibaha Girls	0	298		298	0	9	9	0	1:33	1:33
Bundikani	555	603		1148	4	8	12	1:130	1:70	1:96
Zogowale	147	622		769	6	8	14	1:25	1:78	1:55
Visiga	100	106		206	4	7	11	1:25	1:15	1:19
Picha Ya Ndege	106	116		222	5	5	10	1:21	1:23	1:22

Halmashauri ya Masasi

Jedwali Na 38: Uwiano wa Idadi ya Wanafunzi kwa Matundu ya Vyoo

Jinsi Wanafunzi Vyoo Uwiano	Mwaka		2019			2020		
	Me	Ke	Jumla		Me	Ke	Jumla	
	128	197	325		124	189	313	
	02	04	06		2	4	6	
	1:64	1:49	1:54		1:62	1:47	1:52	
Nangoo Wanafunzi Vyoo Uwiano	Jinsi	Me	Ke	Jumla		Me	Ke	Jumla
	117	119	236	141		169	310	
	4	4	8	4		4	8	
	1:29	1:29	1:29	1:35		1:42	1:38	
Mkalapa	Mwaka		2019			2020		
	Jinsi		Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
	Wanafunzi		215	296	511	225	344	569
	Vyoo		4	4	8	10	16	26
	Uwiano		1:53	1:74	1:63	1:22	1:21	1:21

Mbemba	Mwaka	2019			2020		
	Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
	Wanafunzi	158	188	346	173	252	425
	Vyoo	3	3	6	3	3	6
	Uwiano	1:53	1:62	1:57.6	1:57	1:84	1:70
Nanjota	Mwaka	2019			2020		
	Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
	Wanafunzi	144	181	325	180	230	410
	vyoo	7	7	14	6	8	14
	Uwiano	1:20	1:25	1:23	1:13	1:28	1:29
Lukuledi	Mwaka	2019			2020		
	Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
	Wanafunzi	257	272	529	258	293	551
	vyoo	3	4	7	10	7	17
	Uwiano	1:85	1:68	1:75	1:25	1:41	1:32
Mpindimbi	Mwaka	2019			2020		
	Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
	Wanafunzi	95	104	199	100	113	213
	vyoo	6	6	12	6	6	12
	Uwiano	1:15	1:17	1:16	1:16	1:18	1:17
Isdore Shirima	Mwaka	2019			2020		
	Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
	Wanafunzi	135	202	337	140	193	333
	Vyoo	4	4	8	4	6	10
	Uwiano	1:33	1:50	1:42	1:35	1:32	1:33
Mbuyuni	Mwaka	2019			2020		
	Jinsi	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
	Wanafunzi	105	142	247	122	168	290
	Vyoo	6	6	12	06	06	12
	Uwiano	1:17	1:23	1:20	1:20	1:28	1:24

Halmashauri ya Biharamulo

Jedwali Na 39: Uwiano wa Idadi ya Wanafunzi kwa Matundu ya Vyoo

Sekondari KAGANGO GIRLS

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Ke	Jumla	Ke	Jumla		
Idadi ya wanafunzi	466	466	476	476		
Matundu ya vyoo	10	10	10	10		
Uwiano	1:46	1:46	1:47	1:47		

Sekondari RUZIBA

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Idadi ya wanafunzi	159	207	367	201	230	431
Matundu ya vyoo	6	8	14	6	8	14
Uwiano	1:26	1:25	1:26	1:33	1:28	1:30

Sekondari ya LUSAHUNGA

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Idadi ya wanafunzi	398	282	680	326	266	592
Matundu ya vyoo	8	8	32	8	8	16
Uwiano	1:49	1:35	1:21	1:40	1:33	1:37

Sekondari ya RWAGATI

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Idadi ya wanafunzi	275	285	680	307	296	603
Matundu ya vyoo	9	6	15	9	6	15
Uwiano	1:30.555	1:47	1:45	1:34	1:49	1:40

Sekondari ya BISIBO

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Idadi ya wanafunzi	168	187	355	157	151	308
Matundu ya vyoo	6	8	14	6	8	14
Uwiano	1:28	1:23	1:25	1:26	1:18	1:22

Sekondari ya BIHARAMULO

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Idadi ya wanafunzi	200	337	537	200	291	491
Matundu ya vyoo	8	8	16	8	8	16
Uwiano	1:25	1:42	1:33	1:25	1:36	1:30

Sekondari ya NYAMAHANGA

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Idadi ya wanafunzi	300	370	670	176	210	386
Matundu ya vyoo	8	8	16	8	8	16
Uwiano	1:37	1:46	1:41	1:22	1:26	1:24

Sekondari ya RUBONDO

Mwaka	2019			2020		
Jinsia	Me	Ke	Jumla	Me	Ke	Jumla
Idadi ya wanafunzi	200	257	457	205	303	508
Matundu ya vyoo	9	6	15	9	6	15
Uwiano	1:22	42.833	30.466	1:22	50.5	1:33

Sekondari ya KAGANGO

Mwaka	2019			2020	
Jinsia	Me	Ke	Jumla	Me	Jumla
Idadi ya wanafunzi	564		564	423	423
Matundu ya vyoo	15		15	15	15
Uwiano	1:37		1:37	1:28	1:28

Kama ilivyoainishwa hapo juu kuwa Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Awamu ya Pili umekusudia kufikisha uwiano wa 20:1, yaani wanafunzi ishirini kwa tundu moja la choo kufikia mwaka 2020/21 na mwaka 2025/26 kutoka uwiano wa 29:1 mwaka 2014/2015.

Hali halisi ni kama inavyoonekana kwenye majedwali hapo juu, kutoka kwenye shule 10 kwenye kila Halmashauri iliyotembelewa. Shule nyingi zinazaidi ya uwiano wa 29:1 wa mwaka 2014/2015. Ufutiliaji umebaini ongezeko kubwa la wanafunzi wanaojiunga kidato cha kwanza kutokana na Mpango wa Serikali wa Elimu bila malipo, lakini ongezeko hilo haliendi sambamba na uboreshwaji wa miundombinu hasa kuwa na vyoo safi, salama na vyenye kutosheleza.

Kuna shule za sekondari kutoka kwenye Halmashauri kadhaa zina uwiano wa zaidi ya 1:50, mfano katika Shule ya Sekondari ya Nguruka Halmashauri ya Uvinza mwaka 2019, uwiano wa wanafunzi wa kiume kwa idadi ya Idadi ya vyoo vilivyokuwepo ni 1:183 na wasichana ni 1:132, mwaka 2020 ni 1:151 kwa wavulana na 1:105 kwa wasichana. Halmashauri ya

Manispaa ya Ubungo katika Shule ya Sekondari ya Mabibo kwa mwaka 2020, uwiano wa wanafunzi kwa matundu ya vyoo ni 1:120 kwa wanafunzi wa kiume na 1:89 kwa wanafunzi wa kike. Pia kama Halmashauri ya Manispaa ya Sumbawanga katika Shule ya sekondari ya Kanda kwa mwaka 2020, wavulana 1:83 na wasichana ni 1:68, na Halmashauri ya Mji Kibaha katika Shule ya sekondari ya Zogowale, uwiano ni 1:78 kwa wavulana na 1:55 kwa wasichana. Kwa taarifa za Shule nyingine, angalia Jedwali Na. 32-39 hapo juu.

Uwepo wa vyoo bora na vinavyotosheleza ni muhimu sana katika kuboresha mazingira ya kujifunzia katika Shule za Serikali. Serikali pamoja na wadau wa elimu na maendeleo ni muda muafaka sasa kuwekeza nguvu za kutosha ili kuondoa kabisa tatizo hili. Mwezi Desemba 2021, Tanzania inasherekea miaka 60 tangu kupata uhuru, huku changamoto ya vyoo katika shule za sekondari likiwa halijapatiwa ufumbuzi wa kutosha.

Uwiano wa Wanafunzi kwa kwa idadi ya Walimu

Kwa mujibu wa taarifa zilizochapishwa na Benki ya dunia kwa mwaka 2018 inaonyesha kuwa uwiano wa wanafunzi kwa walimu katika shule za sekondari nchini Tanzania ni 1:20 kutoka uwiano wa 1:23 mwaka 2014. Awamu ya pili ya Mpango wa Taifa wa Maendeleo 2016/2017-2020/21 umekusudia kufikia uwiano wa 1:20 kutoka uwiano wa 24:1 mwaka 2014/15. Mwaka 2021 TCDD kuititia wanachama wake ilifanya ufuatiliaji katika ngazi ya shule na Halmashauri ili kujiona hali ilivyo katika kufika malengo hayo; taarifa zilizokusanywa ni za mwaka 2019 na mwaka 2020, kama ifuatavyo;

Takwimu kutoka Ngazi ya Halmashauri

Jedwali Na 40: Halmashauri ya Uvinza (Shule 10)

Mwaka	2019		2020			
	Wanafunzi	Walimu	Uwiano	Wanafunzi	Walimu	Uwiano
Basanza Sekondari						
Shule Nzima	325	5	65	415	8	1:52
Sayansi	325	1	325:1	346	4	1:87
Ruchugi Sekondari						
Shule Nzima	676	16	42:1	665	11	1:60
Sayansi	485	5	97:1	527	3	1:76
Itebula Sekondari						
Shule Nzima	374	13	1:29	702	13	1:54
Sayansi	253	4	1:63	629	4	1:157
Nguruka Sekondari						
Shule Nzima	1263	17	1:74	1027	17	1:60
Sayansi	1043	4	1:261	725	4	1:181
Mazungwe Sekondari						
Shule Nzima	894	20	45:1	911	20	46:1
Sayansi	865	4	217:1	870	4	218:1

Kandaga Sekondari						
Shule Nzima	332	11	1:31	308	9	1:35
Sayansi	230	0	0:230	194	0	0:194
Ilagala Sekondari						
Shule Nzima	782	11	1:71	681	12	1:57
Sayansi	504	2	1:252	446	2	1:223
Mwakizega Sekondari						
Shule Nzima	470	6	1:78	443	8	1:55
Sayansi	470	1	1:470	443	4	1:110
Mganza Sekondari						
Shule Nzima	466	16	1:30	533	15	1:36
Sayansi	466	4	1:117	533	4	1:134
Nyamagoma Sekondari						
Shule Nzima	639	10	63:9:1	697	12	58:8:1
Sayansi	445	1	445:1	450	0	150:1

Takwimu: Ufutiliaji, TCDD 2021

Jedwali Na 41: Halmashauri ya Manispaa ya Sumbawanga

Jina la shule	Mwaka 2019			Mwaka 2020		
	Wanafunzi	Walimu	Uwiano	Wanafunzi	Walimu	Uwiano
Ipepa sekondari	605	21	1:28	605	21	1:28
Sayansi	12	04	1:03	08	05	1:2
Chanji Sekondari	922	46	1:20	917	46	1:19
Sayansi	564	06	1:94	613	06	1:102
Mtipe Sekondari	417	20	1:21	378	20	1:19
Sayansi	292	03	1:97	275	03	1:92
Itwelele Sekondari	694	26	1:27	786	29	1:27
Sayansi	76	06	1:13	112	09	1:12
Mbizi Sekondari	350	17	1:20	346	17	1:20
Sayansi	30	03	1:10	20	03	1:06
Lukangao Sekondari	565	20	1:28	595	22	1:27
Sayansi	530	04	1:133	542	04	1:136
Kilimani Maweni Sekondari	1092	29	1:38	1090	29	1:37
Sayansi	1036	07	1:48	1048	07	1:150
Kalangasa Sekondari	595	22	1:27	604	22	1:27
Sayansi	102	02	1:51	121	02	1:52
Kanda Sekondari	901	32	1:28	973	32	1:30
Sayansi	609	06	1:101	887	06	1:147
Katuma Sekondari	1111	36	1:30	1176	36	1:33
Sayansi	844	07	1:120	852	07	1:128

Jedwali Na 42: Halmashauri ya Kibaha

Jina la Shule	Shule Nzima					
	2019			2020		
	Wanafunzi	Walimu	Uwiano	Wanafunzi	Walimu	Uwiano
Mwanalugali	508	56	1:9	521	56	1:10
Msangani	153	18	1:9	256	18	1:14
Pangani	508	45	1:12	513	45	1:12
Mwambisi Forest	6995	53	7:45	825	53	15:56
Mbwawa Miswe	242	22	1:11	293	22	1:13
Kibaha Girls	293	26	1:40	298	25	1:40
Bundikani	919	84	1:11	1148	86	1:13
Zogowale	706	47	1:15	769	46	1:17
Visiga	696	45	1:15	716	50	1:14
Picha ya Ndege	0	0	0	222	29	1:8

Jina la shule	Masomo ya Sayansi					
	2019			2020		
	Wanafunzi	Walimu	Uwiano	Wanafunzi	Walimu	Uwiano
Mwanalugali	370	08	1:46	381	08	1:48
Msangani	104	04	1:26	219	04	1:55
Pangani	254	08	1:32	283	09	1:31
Mwambisi Forest	484	09	1:54	592	09	1:66
Mbwawa Miswe	15	04	1:4	16	04	1:4
Kibaha Girls	156	09	1:17	192	09	1:21
Bundikani	300	05	1:60	600	05	1:120
Zogowale	279	17	1:16	352	16	1:22
Visiga	398	10	1:40	489	10	1:49
Picha ya Ndege	0	0	0	122	09	1:14

Takwimu: Ufuatiliaji, TCDD 2021

Jedwali Na 43: Halmashauri ya Manispaa ya Iringa

Mwaka 2020						
	Shule Nzima			Masomo ya Sayansi		
Jina la shule	Wanafunzi	Walimu	Uwiano	Wanafunzi	Walimu	Uwiano
Mländege	580	35	1:17	347	11	1:32
Kihesa	886	45	1:20	478	09	1:53
Kwakilosa	568	43	1:13	371	08	1:46
Miyomboni	629	43	1:15	446	13	1:34
Mtwivila	801	43	1:19	160	03	1:53
Ipogolo	837	38	1:23	757	05	1:52
Kleruu	675	38	1:18	522	11	1:47
Mlamke	756	44	1:17	756	14	1:54
Mkwawa	537	44	1:12	537	13	1:41
Nduli	447	30	1:15	333	08	1:42

Takwimu: Ufuatiliaji, TCDD 2021

Jedwali Na 44: Halmashauri ya Masasi

Mwaka	2019			2020		
Shule	Wanafunzi	Walimu	Uwiano	Wanafunzi	Walimu	Uwiano
Nanganga	325	9	36.1	312	12	26:1
Sayansi	184	4	46:1	218	4	54:1
Nangoo	236	9	26:1	310	11	28:1
Sayansi	144	3	48:1	239	5	50:1
Mkalapa	511	17	30:1	569	17	33:1
Sayansi	360	5	72:1	370	4	92:1
Mbemba	327	11	29:1	425	12	35:1
Sayansi	246	3	82:1	375	3	125:1
Nanjota	325	10	32:1	410	09	45:1
Sayansi	325	4	81:1	410	04	102:1
Lukuledi	529	12	44:1	551	12	45:1
Sayansi	448	6	74:1	551	6	92:1
Mpindimbi	199	13	16:1	213	16	13:1
Sayansi	199	4	50:1	130	4	33:1
Isodore shirima	337	16	21:1	333	12	28:1

Sayansi	274	3	91:1	263	3	88:1
Mbuyuni	327	11	30:1	324	11	29:1
Sayansi	327	4	82:1	210	4	53:1

Takwimu: Ufuatilajji, TCDD 2021

Jedwali Na 45: Halmashari ya Manispaa ya Shinyanga

Jina la shule	Mwaka	2019			2020		
		Wanafunzi	Walimu	Uwiano	Wanafunzi	Walimu	Uwiano
Ndala	Shule nzima	369	21	18:1	402	21	19:1
	Sayansi	270	05	54:1	308	05	61:1
Town	Shule nzima	499	22	23:1	580	22	26:1
	Sayansi	333	04	83:1	431	04	108:1
Mwasele	Shule nzima	766	27	24:1	766	27	24:1
	Sayansi	644	5	128:1	665	5	133:1
Kizumbi	Shule nzima	537	21	26:1	457	21	22:1
	Sayansi	322	03	107:1	13	03	104:1
Uzogore	Shule nzima	153	13	20:1	188	13	22:1
	Sayansi	124	4	30:1	158	4	40:1
Mwamalili	Shule nzima	339	12	28:1	407	12	30:1
	Sayansi	339	04	85:1	407	04	89:1
Chamaguha	Shule nzima	526	29	18:1	509	30	17:1
	Sayansi	255	05	51:1	300	06	50:1
Kolandoto	Shule nzima	471	17	27:1	566	17	33:1
	Sayansi	332	03	111:1	321	03	107:1
Ngokolo	Shule nzima	997	38	26:1	1095	38	28:1
	Sayansi	997	6	166:1	1095	6	182:1
Mazinge	Shule nzima	169	29	22:1	737	28	26:1
	Sayansi	509	6	85:1	550	6	96:1

Takwimu, Ufuatiliji TCDD, 2021

Jedwali Na 46: Halmashauri ya Manispaa ya Ubungo

Shule	2019			2020		
	Wanafunzi Shule nzima	Waalimu shule nzima	Uwiano	Wanafunzi shule nzima	Waalimu shule nzima	Uwiano
Mabibo	1347	40	1:34	1224	35	1:35
Maramba Mawili	987	46	1:21	1174	46	1:26
Kwembe	807	30	1:27	791	28	1:1
Makoka	1154	30	1:39	1285	33	1:39
Yusuph Makamba	1303	47	1:28	1303	39	1:33
Mugabe	1384	43	1:32	1554	45	1:36
Saranga	790	36	1:21	933	36	1:25
Kinzudi	175	31	5:1	175	30	1:6
Temboni	339	11	31.1	339	11	1:31
Makurumla	1557	40	1:39	1600	40	1:85
Jumla	9843	354	1:29	10378	343	1:30
2019				2020		
Shule	Wanafunzi Sayansi	Waalimu Sayansi	Uwiano	Wanafunzi Sayansi	Waalimu Sayansi	Uwiano
Mabibo	718	10	33.1	692	07	1:99
Maramba Mawili	120	13	24.1	150	10	1:15
Kwembe	TH	32	8.1	TH	TH	TH
Makoka	752	9	42.1	876	6	1:146
Yusuph Makamba	408	12	34.1	398	12	1:33
Mugabe	135	11	17.1	152	7	1:22
Saranga	485	9	17.1	648	7	1:92
Kinzudi	374	10	1:37	403	10	1:40
Temboni	807	30	1:27	791	28	1:28
Makurumla	151	8	1:19	140	6	1:70

Takwimu, Ufuatiliji TCDD, 2021

Jedwali Na 47: Halmashauri ya Chunya

Jina la shule		2019			2020		
		Wanafunzi	Walimu	Uwiano	Wanafunzi	Walimu	Uwiano
Chalangwa	Shule Nzima	670	23	29:1	666	21	32:1
	Sayansi	67	03	22:1	108	03	36:1
Isenyela	Shulenzima	393	17	23:1	391	18	22:1
	Sayansi	271	5	54:1	272	6	45:1
Itewe	Shule Nzima	405	17	24:1	428	20	21:1
	Sayansi	304	5	61:1	324	5	65:1
Chokaa	Shule Nzima	519	19	27:1	621	18	35:1
	Sayansi	436	8	55:1	467	5	93:1

Kipoka	Shule Nzima	TH	TH	TH	40	6	6:1
	Sayansi	TH	TH	TH	40	01	40:1
Makongolosi	Shule Nzima	791	24	33:1	820	23	36:1
	Sayansi	595	06	99:1	614	07	88:1
Mtande	Shule Nzima	451	14	32:1	513	14	37:1
	Sayansi	255	03	85:1	312	03	104:1
Lupa	Shule Nzima	924	27	34:1	1065	26	41:1
	Sayansi	503	15	34:1	598	05	119:1
Mtanila	Shule Nzima	310	12	26:1	341	11	31:1
	Sayansi	267	4	67:1	285	4	71:1
Isangawana	Shule Nzima	570	16	36:1	556	16	35:1
	Sayansi	23	03	8:1	30	03	10:1

Awamu ya Pili ya Mpango wa Maendeleo wa Taifa umekusudia kuwa kufikia mwaka 2020/2021 na 2025/26, Serikali iwe imeweza kufikia uwiano wa Wanafunzi kwa Walimu kuwa 20:1 kutoka uwiano wa 29:1 mwaka 2014/2015.

TCDD tuliamua kuwa na uwiano wa namna mbili, yaani wa Shule nzima na Kwa masomo ya sayansi pekee. Japo kiashiria(Indicator) kutoka kwenye Mpango wa Maendeleo kinapima kwa Shule nzima kwa ujumla. Uwiano wa jumla kwa Shule nzima hauoneshi kuwa na changamoto sana, japo kwenye baadhi ya Halmashauri unaonesha kuwa juu ya ule uliokusudiwa wa 20:1 kufikia mwaka 2020/21, na ukiweka uwiano wa jumla ni ngumu sana kubaini tatizo la msingi la upungufu wa Walimu wa Masomo ya Sayansi katika Shule nyingi za sekondari hapa nchini.

Tatizo ni kubwa zaidi kwenye uwiano kati ya Wanafunzi na Walimu wa Masomo ya Sayansi, na hii ni kwa Halmashauri zote. *Mfano*; katika Halmashauri ya Uvinza uwiano wa Walimu kwa wanafunzi kwa masomo ya Sayansi ni mkubwa sana ukilinganisha na Halmashauri zingine. Kwa Mwaka 2020 Shule ya sekondari Basanza ilikuwa na uwiano wa 1:87 yaani walimu 4 tu, Shule ya sekondari Nguruka 1:181 walimu 4 tu, Shule ya sekondari Kandaga hakuna kabisa mwalimu wa sayansi, na llagala sekondari uwiano wa 1:223 walimu 2 tu.

Katika Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga Mwaka 2020, uwiano wa wanafunzi kwa walimu katika masomo ya sayansi ni kama ifuatavyo, Shule ya sekondari town 108:1, Mwasele sekondari 133:1, Kizumbi sekondari 104:1, Ngokolo sekondari 187:1 na Kolandoto sekondari 107. Na katika Halmashauri ya Masasi kwa mwaka 2020 ni kama ifuatavyo, Mkalapa sekondari 92:1, Mbemba sekondari 125:1, Lukuledi sekondari 92:1, Nanjota sekondari 102:1 na Isdore Shirima 88:1.

Uwiano mkubwa uliopo kati ya Wanafunzi na Walimu wa Masomo ya Sayansi kama inavyoonekana hapo juu unaashiria kuwepo kwa upungufu mkubwa wa Walimu wa Masomo ya Sayansi. Hivyo tunaishauri Serikali kutenga bajeti ya kutoka ili kuweza kuajiri wa wengi wa Masomo ya Sayansi ili kuondoa tatizo hilo.

2.8. Shule zenyе umeme

Katika awamu ya pili ya Mpango wa Pili wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2020/21 Serikali ilijiwekea lengo kwa Shule za Sekndari ngazi ya chini kuwa na umeme kufikia asilimia 85% mwaka 2020/2021 hadi kufikia asilimia 90% mwaka 2025/26 kutoka asilimia 77.3% mwaka 2014/15.

TCDD imelenga kufuutilia ufanisi wa mpango huu katika ngazi ya Halmashauri na katika shule 10 ambazo taasisi hii imefanya ufuutiliaji.

1. Halmashauri ya Kibaha

Shule nane (8) kati ya kumi(10) zilizotembelewa zina umeme, isipokuwa Shule (2) ambazo ni Msangani na Picha ya Ndege sekondani

2. Halmashauri ya Manispaa ya Iringa

Shule zote kumi (10) zilizotembelewa zina umeme.Takwimu kutoka Elimu Manispaa zinaonyesha pia shule zote 32 ndani ya Manispaa zina umeme.

3. Halmashauri ya Uvinza

Shule zote kumi (10) zilizotembelewa zina umeme.

4. Halmashauri ya Masasi

Shule zote kumi (10) zilizotembelewa zina umeme

5. Manispaa ya Sumbawanga

Shule nane (8) kati ya Kumi(10) zilizotembelewa zina umeme

6. Manispaa ya Ubungo

Shule zote zote kumi (10) zilizotembelewa katika zoezi hili zina umeme.

7. Halmashauri ya Chunya

Shule nane (8) kati ya kumi (10) zilizotembelewa zina umeme.

8. Halmashauri ya Nyamagana

Shule zote kumi (10)zilizotembelewa zina umeme

9. Halmashauri ya Wilaya ya Biharamulo

Kati ya Shule kumi (10) zilizotembelewa, Shule sita (6) zina umeme.

10. Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga

Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga ina Shule za Serikali 27, kati ya hizo, Shule 23 zina umeme na Shule 4 hazina. Kati ya Shule 10 zilizotembelewa, shule 5 zina umeme na Shule 5 hazina umeme.

2.9. HALI YA MIUNDOMBINU KATIKA PICHA MWAKA 2021

1. Halmashauri ya Uvinza

<p>Shule ya sekondari llagala kidato cha kwanza wakisoma wamekaa chini kwa ukosefu wa viti na meza</p> <p>Picha Na 1</p>	<p>Shule ya Sekondari Kandaga; Darasa likiwa na upungufu wa Viti na Meza</p> <p>Picha Na 2</p>
	
<p>Jengo la nyumba za walimu shule ya Sekondari Basanza liilooanza kujengwa tangu mwaka 2017-2021 na bado halijapigwa hata lenta.</p> <p>Picha Na 3</p>	<p>Jengo la chumba cha maabara Shule ya sekondari Kandaga</p> <p>Picha Na 4</p>
	

UJENZI UNAENDELEA

Baadhi ya vifaa vya ukamilishaji jengo la Maabara Mwakizega Sekondari Picha Na 5	Hatua za ukamilishaji wa jengo la Maabara Mwakizega Sekondari Picha Na 6
	

2. Halmashauri ya Manispaa ya Sumbawanga

Picha Na 7: Ipepepa Sekondari

Picha Na 8: Chanji Sekondari

Picha Na 7(Juu) Wanafunzi wakitumia viti kama meza kutokana na upungufu wa meza pamoja na viti katika shule yao, Pia **Picha Na 8**, ikionyesha idadi kubwa ya wanafunzi katika darasa moja, pakiwa na changamoto ya viti na meza pia.

Picha Na 9**Picha Na 10**

Picha Na 9:(Juu) Maabara ikiwa katika hali nzuri ikiendelea kutumika katika Shule ya Sekondari ya Ipepa, Manipaa ya Sumbawanga, Na **Picha 10**, Maabara katika hali nzuri, Shule ya Sekondari Itwelele

Picha Na 11: Shule ya Sekondari Mtipe**Picha Na 12: Shule ya Sekondari Itwelele**

Picha Na 11 (Juu), Chumba kimojawapo cha kulala wanafunzi katika Shule ya Sekondari Mtipe, Magodoro yakiwa yametandikwa chini, Na **Picha Na 12**(Juu), hali ya ukaaji wanafunzi katika Shule ya Sekondari Itwelele

Picha 13: Mbizi sekondari

Picha Na 14: Mbizi Sekondari

Picha Na 13 na Picha Na 14 (Juu) Hali ya Malazi (Mabweni) Katika Shule ya Sekondari Mbizi, Na Picha Na 15 na Picha Na 16(chini), Hali ya ukaaji wa Wanafunzi, wakiwa wamekaa chini kutokana na upungufu wa viti na meza madarasani.

Picha Na 15: Mbizi sekondari

Picha Na 16: Mbizi Sekondari

3. Halmashauri ya Chunya

Picha Na 17: Shule ya Sekondari chokaa

Picha Na 18: Shule ya Sekondari chokaa

Picha Na 17 na Picha Na 18 Mabweni yaliyojengwa katika Shule ya Sekondari Chokaa, kwa ushirikiano wa Wazazi na uongozi wa Shule, ili kuondoa changamoto ya Wanafunzi waliokuwa wakilala Madarasani.

Picha Na 19: Shule ya Sekondari Itewe**Picha Na 20: Shule ya Sekondari Isenyela**

Picha Na 19, ni Msingi wa ujenzi wa Mabweli katika Shule ya sekondari Itewe, Na **Picha Na 20**, ni msingi wa ujenzi wa Mabweni ya wasichana katika Shule ya Sekondari Isenyela

Picha Na 21: Shule ya Sekondari Chalangwa

Picha Na 21: Hali ya Vyoo vya wavulana katika shule ya sekondari Chalangwa

4. Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga

Picha Na 22: Choo Shule ya Sekondari Chamaguha

Picha Na 23: Shule ya Sekondari uzogore

Picha Na 22 (Juu), Choo Kizuri kwa wanafunzi wa kike yenyе chumba maalumu kwa ajili ya watoto wa kike, katika shule ya sekondari Chamaguha kilichojengwa kwa ushirikiano wa wazazi/jamii na serikali, Picha Na 23 (Juu) ni uchakavu wa miundombinu ya darasa katika shule ya Sekondari ya Uzogore likiwa bado halijafanyiwa ukarabati baada ya kuezuliwa na upepo

5. Halmashauri ya Masasi

Picha Na 24: Shule ya Sekondari ya Nanganga

Picha Na 25: Shule ya Sekondari Isdore Shirima

Picha Na 24 (Juu): Darasa katika shule ya Sekondari ya Nanganga likiwa katika hali ya uchakavu, na Picha Na 25, Choo cha Wasichana Shule ya Sekondari Shirima.

Taarifa kwa njia ya picha katika Halmashauri zote tajwa hapo juu inaonesha jinsi ambavyo miundombinu ya madarasa, vyoo, maabara, na mabweli yalivyo chakavu. Mazingira bora yenyе miundombinu bora huhamasisha mahudhurio ya wanafunzi mashulenii lakini pia hurahisisha wanafunzi kujifunzi vizuri na walimu kufanya kazi katika mazingira wezeshi.

TCDD kama mdau wa Elimu na Maendeleo inaendelea kuishauri Serikali (Serikali kuu na Serikali za Mitaa) kuendelea kutenga bajeti ya kutosha ili kuweza kuboresha mazingira ya kujifunzia kwa Wanafunzi wetu. Miundombinu bora ni chachu ya upatikanaji wa Elimu bora. Wadau tukishirikiana kwa pamoja inawezekana.

BAADHI YA HALI YA MIUNDOMBINU YA SHULE KATIKA PICHA KABLA NA BAADA YA UFUAMILIAJI ULIOFANYIKA MWAKA 2020

1. Halmashauri ya Masasi

Picha Na 26: Vyoo Shule ya Sekondari Mkalapa

Picha Na 27: Vyoo Shule ya Sekondari ya Mkalapa

Picha Na 26, Vyoo katika shule ya sekondari Mkalapa vikiwa katika hali chakavu mwaka 2020, Na Picha na 27 vikiwa katika hali ya maboresho Mwaka 2021.

Picha Na 28

Picha Na 29

Picha Na 28, Vyumba vitatu vya madarasa katika shule ya sekondari Mbuyuni vikiwa katika hatua ya kupauliwa, Na Picha na 29 Vyumba vya madarasa shule ya sekondari Pemba, vyumba hivi vitano vya madarasa havikuwepo kabla ya zoezi la ufuamiliaji liliofanywa na TCDD mwaka 2020, vimejengwa baada ya zoezi la ufuamiliaji.

Picha Na 30: Ujenzi wa mabweni Nduli Sekondari

Picha Na 31: Ujenzi wa madarasa Nduli Sekondari

Picha Na 30: Ujenzi wa mabweni, Na **Picha Na 31:** Ujenzi wa vyumba vyaa Madarasa katika Shule ya Sekondari Nduli, Manispaa ya Iringa umeanza na unaendelea 2021, baada ya zoezi la ufuatiliaji mwaka 2020.

2.10. USHIRIKI WA WADAU WA ELIMU (WAZAZI,KAMATI ZA SHULE, WALIMU NA WANAFUNZI)

Maoni jumuishi ya wadau kutoka katika shule 10 zilizotembelewa kwenye halmashauri zote kumi (10)

(Maoni yatokanayo na vikundi vya Majadiliano)

1. Ufaulu umeongezeka kulinganisha na miaka ya nyuma
2. Wazazi hawachangii hela ya chakula kwa wanafunzi na pia hawahudhurii vikao muhimu vya maendeleo ya kitaaluma
3. Kuna changamoto ya usafiri kwa wanafunzi kufika shulenii
4. Kuna upungufu wa viti na meza lakini pia kuna uhaba wa ofisi za walimu, wengine wanatumia madarasa
5. Kuna uhaba mkubwa wa viwanja vya michezo katika Shule
6. Mimba kwa wanafunzi wa kike bado ni nyingi
7. Kukosekana chakula shulenii, kutokuwa na uzio, vifaa vya maabara na hakuna eneo la viwanja vya michezo
8. Umbali ni tatizo, hii inasababisha bodaboda kuwapa mimba wanafunzi
9. Ufaulu kwa watoto wa kike umeongezeka sana lakini bado idadi ya wanaopata mimba ni wengi
10. Mazingira ya shule sio rafiki kwa watoto wa kike na baadhi ya shule zimezungukwa na vichaka, njia ya jamii inapita katikati ya shule.
11. Baadhi ya walimu hawafundishi vizuri, matokeo ya shule sio mazuri, upungufu wa walimu wa sayansi, maabara na maktuba.
12. Vyumba vya madarasa havitoshi, shule hazina maji muda wote, vitabu havitoshi, maabara hazitoshi
13. Walimu kutumia lugha za matusi na kutofundisha vizuri, vyoo vya wasichana hakuna maji
14. Ukosefu wa chumba cha wasichana kujisitiri, hakuna chakula kwa madarasa ambayo sio ya mitihani, vyoo havina maji
15. Wanafunzi kushindwa kumaliza masomo yao kutohana na kutelekezwa na wazazi wao, mimba na kukosa mahitaji muhimu kwa wanafunzi
16. Baadhi ya shule kutokuwa na mabweni kunasababisha wanafunzi kupewa majukumu mengi warudipo nyumbani na kukosa muda wa kujisomea.

2.11. NINI KIFANYIKE (MAONI KUTOKA KWA WADAU WA ELIMU)

17. Wazazi wawe na ushirikiano na walimu ili ufaulu uongezeka.
18. Wazazi wachangie chakula ili wanafunzi wasome hadi jioni na wazazi wahudhurie vikao na mikutano.
19. Shule zijengwe uzio na maabara na vifaa vyake na pia viwanja nya michezo
20. Viboko virudishwe na elimu ya kujitegemea irudishwe ili kuondoa changamoto ya elimu bure
21. Walimu na wazazi washirikiane ili kuwalinda watoto wao na pia barabara ziboreshwwe
22. Iwepo mikutano baina ya wazazi, walimu na bodi ya shule ili kutatua changamoto.
23. Vifaa nya maabara vinunuliwe na elimu ya kujitegemea itekelezwe kwa vitendo
24. Kuwepo kwa usafiri ili wanafunzi wanaotoka mbali wawayi kufika shulen na waache utoro lakini pia wazazi waelimishwe kuhusu kujenga shule za jirani.
25. Wazazi wahamasishwe kushiriki kikamilifu kufuutilia muenendo wa watoto wao kimasomo
26. Mabweni yajengwe ili kuondoa changamoto za wanafunzi kutembea umbali mrefu na kupunguza idadi ya wanafunzi wanaopata mimba shulen.
27. Walimu wa hesabu na masomo ya sayansi waongezwe na maabara ziongezwe.
28. Sheria kali ziongezwe kudhibiti nidhamu na pia pawe na mahusiano ya karibu kati ya wanafunzi na wazazi na walimu ili kudhibiti mapenzi shulen.
29. Vyoo nya wasichana viwekwe milango, kuwe na vyumba nya dharura, maji, wapewe vifaa nya kujisitiri na elimu itolewe mara kwa mara kuhusu namna ya kujilinda
30. Kuwepo kwa sheria kali kwa wazazi wasiotaka kuwapeleka watoto shule.

MAONI NA USHAURI KWA HALMASHAURI

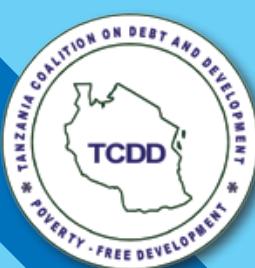
1. Kuonyesha mahitaji halisi ya walimu na kuomba kibali cha kuajiri walimu kulingana na mahitaji yaliyopo.
2. Kupanga (re-allocation) na kuwasimamia walimu kulingana na maeneo yao ya kazi.
3. Kubuni mkakati wa kuwabakiza walimu katika vituo vyao vyaa kazi kwa kuwajengea mazingira wezeshi. (Retaining strategy).
4. Halmashauri kuhakikisha inaandaa mpango na bajeti na kuitekeleza kwa kuzingatia mahitaji halisi ya elimu sekondari bila kusahau mahitaji ya wanafunzi na walimu na kusimamia utekelezaji wake kwa ufanisi.
5. Kuelemisha jamii kuona umuhimu wa kutambua changamoto na mahitaji ya watoto wa kike ikiwa ni pamoja na uwepo wa miundombinu rafiki kwa watoto wa kike.
6. Halmashauri kutenga bajeti kupitia mapato yake ya ndani (own source) kuwezesha upatikanaji wa elimu bora kwa shule za Sekondari ikiwa ni pamoja na miundo mbinu rafiki.
7. Kutenga na kutuma pesa mashulenii kwa ajili ya mahitaji ya watoto walioko katika mazingira hatarishi, yatima na wengine wa aina hiyo kulingana na miongozo ya serikali.

MAONI NA USHAURI KWA SERIKALI KUU

1. Kuzalisha walimu wa kutosha hasa walimu wa masomo ya Sayansi na Hisabati.
2. Kuajiri walimu hasa wa masomo ya sayansi na kuwatawanya katika maeneo yenye upungufu wa walimu.
3. Kubuni mkakati wa kuwabakiza walimu katika vituo vyao vyaa kazi kwa kuwajengea mazingira wezeshi. (Retaining strategy).
4. Uboreshwaji wa miundo mbinu ya shule za sekondari hasa katika kuwa na madarasa ya kutosha, maabara zenye miundo mbinu mizuri na vifaa vyaa kujifunzia, majengo ya utawala ili kuachana na matumizi ya Madarasa kama majengo ya utawala, miundo mbinu rafiki ya vyoo vyaa walimu na wanafunzi.

REJEA

1. Taarifa za ufuutiliaji kutoka Halmashauri Kumi (10) zilizotembelewa Mwaka 2021: Ufuutiliaji TCDD 2021
2. Mpango wa Pili waTaifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2016/2017 – 2020/2021: Wizara ya Fedha
3. Taarifa ya utekelezaji ya Sekta ya Elimu 2018/2019: Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia
4. Wizara ya Elimu, Sayansi na Teknolojia: Matokeo ya Mitihani ya kidato cha Nne (NECTA)2015-2018.

TANZANIA COALITION ON DEBT AND DEVELOPMENT (TCDD)
Shaurimoyo Road, Ilala Area, Mariam Tower, 7th Floor
P.O. Box 80147, DaresSalaam, Tanzania.

Tel:+255 22 286 6866 Mobile: +255 739 502 661
E-mail: ttcdd@yahoo.com or info@tcdd.or.tz
Website: www.tcdd.or.tz